האגודה לזכויות האזרח בישראל

جمعية حقوق المواطن في إسرائيل

The Association for Civil Rights in Israel

זכויות אדם בירושלים המזרחית: עובדות ונתונים

حقوق الإنسان في القدس الشرقية: حقائق ومعطيات

Human Rights in East Jerusalem: Facts and Figures

May 2010

זכויות אדם בירושלים המזרחית:

עובדות ונתונים

עמוד 1

حقوق الإنسان في القدس الشرقيّة:

حقائق ومعطيات

صفحه 20

Human Rights in East Jerusalem:

Facts and Figures

Pg. 37

May 2010

האגודה לזכויות האזרח בישראל
جمعية حقوق المواطن في إسرائيل
The Association for Civil Rights in Israel

כתיבה והפקה: עו"ד טלי ניר, אן סוצ'יו, רונית סלע, עו"ד ניסרין עליאן, עו"ד עודד פלר ומחמוד קראעין.

עיצוב כריכה: דנה ארנון, עיצוב תוכן וצורה

© כל הזכויות שמורות. האגודה לזכויות האזרח בישראל (2010)

كتابة : المحامية تالي نير, آن سوتشيو, رونيت سيلع, المحامية نسرين عليان, المحامي عودد فيلر,

ومحمود قراعين

تصميم : دانه ارنون

الترجمة إلى العربيّة : جـلال حـسـن – تواصُل للترجمة والتعريب

© جميع حقوق النشر محفوظة, لجمعية حقوق المواطن في إسرائيل (2010)

Written and compiled by: Attorney Nisreen Alyan, Attorney Oded Feller, Attorney Tali Nir, Mahmoud Qarae'en, Ronit Sela, and Anne Suchiu

English translation: Adina Sacks

Design: Dana Arnon

@The Association for Civil Rights in Israel (ACRI) 2010

P.O.Box 34510 Jerusalem 91000 Israel

Phone/Fax: 02-652-1218/9

www.acri.org.il

הדו"ח שלפניכם הוא ניסיון לחשוף בפני הקוראים את המציאות של ההזנחה, האפליה וההתעמרות עמה מתמודדים תושבי ירושלים המזרחית באופן יום-יומי. הדו"ח מצביע על כך כי זכויותיהם הבסיסיות של למעלה מ-300,000 בני אדם מופרות תדיר בידי הרשויות האמונות עליהם, והם נותרים ללא חינוך ראוי, תשתיות מספקות, מערכות רווחה תומכות או הגנה מפני התנכלויות.

בחרנו להקדים לדו"ח מבואות של הסופר אייל מגד וההיסטוריון ד"ר עאדל מנאע, תושבי ירושלים. תקוותנו היא כי העלאת המודעות למציאות הכואבת של ירושלים המזרחית תתרום לקידום מימוש זכויות האדם של כל בני האדם שירושלים היא ביתם.

האגודה לזכויות האזרח, ירושלים 2010

שתי ערים /אייל מגד

תשעים אחוז מאזרחי ישראל, שרוממות ירושלים השלמה והמאוחדת לנצח על לשונם – אינם יודעים על מה הם מדברים ועל מה הם נשבעים. עשרה האחוז הנותרים מכירים את המציאות, אבל חותרים לשנות אותה "לטובת" היהודים.

המציאות שאותה הרוב המכריע של הישראלים אינו מכיר היא, שאין ירושלים מאוחדת. המציאות היא, שישנן שתי ערים – ירושלים המערבית, זו של "הולילנד" – וירושלים המזרחית, שחלק גדול ממנה הוא הולילנד, ללא המרכאות.

ירושלים המערבית היא עיר יהודית, וירושלים המזרחית היא עיר ערבית.

עם העיר המערבית, בירת ישראל, אין צורך לעשות היכרות: אותה כולנו מכירים, לטוב ולרע. אבל היה רצוי, ואף הכרחי, לעשות לרוב הישראלים היכרות עם העיר המזרחית, הערבית – כדי שיווכחו כמה ריק מתוכן הוא התואר "ירושלים מאוחדת". כמה תואר מופרך זה עולה בקנה אחד עם המגמה הנלוזה והמסוכנת של הכחשת ערבים, הקונה לה יותר ויותר אחיזה אצלנו.

מי שיעשה היכרות עם העיר הערבית מסבירת הפנים, עתירת האטרקציות האוריינטליות, יפגוש גם ציבור גדול השרוי במצוקה כלכלית וחברתית. הדוח שלפנינו, שפורסם לרגל יום ירושלים 2010, מצייר תמונה עגומה של אנשים שרובם חי מתחת לקו העוני, בשכונות שאין בהן בתי ספר ראויים, מערכות מים וביוב תקינות, תוכניות מתאר מעודכנות או שירותי רווחה מספיקים. האם זוהי "הבירה המאוחדת" שלנו?

אם נכיר בירושלים הערבית כהווייתה, לא כהשתקפות מאוויים מנותקים מהחיים האמיתיים; אם נבער מקרבנו את תופעת ההכחשה, כי אז השד לא יהיה נורא. לא נורא יהיה אם לצד העיר היהודית תחייה בשלום עיר ערבית. לא נורא יהיה אם שלוש מאות אלף ערבים החיים בעירם ירגישו בה כבעלי בית, לא רק למעשה אלא גם להלכה. לא אנחנו, הישראלים, בעלי הבית בירושלים הערבית – אלא הם. ההוכחה הברורה לכך היא, שרגלם של ישראלים כמעט לא דורכת שם. בעלות נקבעת, בין היתר, על ידי נוכחות. לא נוכחות כוחנית, מלאכותית, אלא נוכחות חיה וטבעית. הדרך לפתרון יצירתי בירושלים דורשת היכרות אמיתית עם העיר המזרחית והכרה בצורך להתחלק בירושלים. ככל שנקדים להבין זאת – כן ייטב לכולנו.

אפליה שזועקת לשמי עיר הקודש / עאדל מנאע

התמונה העולה מקריאת העובדות והנתונים הכלולים בדוח החדש של האגודה לזכויות האזרח בישראל על ירושלים המזרחית היא עגומה מאוד וצריכה לזעזע כל בר דעת, ובמיוחד אלה אשר זכויות אדם יקרות להם. האוכלוסייה הפלסטינית ממשיכה לסבול ממדיניות של הזנחה, אפליה והתנכלויות שיטתיות לזכויות הבסיסיות המגיעות לאוכלוסייה זו. המדיניות שממשלת ישראל ועיריית ירושלים מובילות בעת האחרונה רק מגבירה את מצוקת הפלסטינים בירושלים המזרחית ומעמיקה את הפערים של העוני, מצוקת דיור, הזנחת החינוך, ורמת התשתיות והשירותים בשני חלקי העיר.

תמונה זו של אפליה מתמשכת ומעמיקה מוכרת לי לא רק מדוחות ומחקרים, אלא גם מהיכרות אישית כתושב העיר מזה כשלושה עשורים בשכונות בית חנינא ושועפט. אולם לרבים בישראל ובעולם הנתונים והעובדות שבדוח זה הן חדשות ומחדשות, ומייצגות את הפרצוף המכוער של המדיניות הישראלית בעיר הקודש.

הפניית אור הזרקורים אל המתרחש בכמה משכונותיה של ירושלים המזרחית בשנה החולפת מעצימה את תמונת הקיפוח וההתנכלויות לאוכלוסייה הפלסטינית מידי הרשויות הישראליות. הדוגמאות הבולטות ביותר לאחרונה הן סילוואן ושייח' ג'ראח. האוכלוסייה הפלסטינית סבלה במשך שנים רבות ממדיניות של הפקעת קרקעות מידי ערבים לטובת בניית שכונות חדשות ליהודים, אי מתן היתרי בנייה לערבים והריסת בתים רבים בשכונות הערביות. הרשויות הישראליות מעודדות כיום את התופעה ההולכת וגוברת של התנחלות יהודית בלב השכונות הפלסטיניות, צעד שמוסיף שמן למדורת הסכסוך, המריבה והמתחים הקיימים בין ערבים ליהודים בעיר. עידוד יהודים לתבוע "השבת רכוש יהודי" מלפני 1948 והתנחלות בשכונות הערביות מחד, ומניעת הפלסטינים מלהשיב את זכויותיהם על אדמתם, שכונותיהם ובתיהם במערב העיר מאידך, מהווה אפליה זועקת לשמיים וניצול ציני של הכוח והחוק לטובת הצד הכובש והשולט.

מדיניות הקיפוח של הממשלה הנוכחית ושל העירייה בראשותו של ניר ברקת גם בתחומי השירותים לאוכלוסיית העיר מעמיקות את הפערים בתשתיות וברמת השירותים הבסיסיים המוענקים לתושבים בשכונות היהודיות והערביות. השלמת החומה והעצמת מדיניות הניתוק והמחסומים בין ירושלים לגדה המערבית ותושביה הפלסטינים מגבירות את המצוקה הרב-מימדית, החומרית והנפשית של הפלסטינים. מדיניות ישראלית זו בעיר שמה ללעג את ההצהרות של קברניטי המדינה על קיום שוויון זכויות והזדמנויות בישראל ללא הבדל של דת, גזע ומין. צריך לעיין היטב בנתונים ובעובדות המובאים בדוח זה כדי להבין עד כמה קשים המצוקה והקיפוח בשכונותיה של מזרח ירושלים.

מחקר האגודה לזכויות האזרח:

ירושלים המזרחית – עובדות ונתונים

רקע: סיפוח העיר המזרחית ותושביה

ירושלים היא הגדולה בערי ישראל – בשטחה, באוכלוסייתה, באוכלוסייה היהודית ובאוכלוסייה המוסלמית שבה, ותושביה מונים כ-10% מכלל תושבי המדינה.

ביוני 1967 סיפחה מדינת ישראל, בניגוד למשפט הבינלאומי, שטחים בירושלים ובסביבותיה שנכבשו במלחמת ששת הימים, הידועים היום כירושלים המזרחית. כך **נוספו לשטח השיפוט העירוני של ירושלים תחת שלטון ישראל כ-70,500 דונם** (שטח השיפוט היה עד אז כ-38,000 דונם). לאחר הסיפוח הוחלו על שטחים אלה המינהל, המשפט והשיפוט של ישראל.

סיפוח ירושלים המזרחית הכניס לתחומי העיר כ-66,000 ערבים פלסטינים, אשר התגוררו בשטח שסופח (כ-24% מאוכלוסיית העיר דאז). לפי נתוני עיריית ירושלים, מאז הסיפוח גדלה האוכלוסייה הערבית פי 4.5: **בסוף שנת 2009 נאמדה האוכלוסייה הערבית בירושלים ב-303,429 נפש, המהווים 36% מאוכלוסיית העיר, המונה סך הכל 835,450 נפש.**

ירושלים הייתה במשך דורות רבים המרכז האורבני, המסחרי והתרבותי של הגדה. **בעקבות בניית גדר ההפרדה בעיר, היא נותקה לחלוטין מסביבותיה. לניתוק זה השלכות כלכליות וחברתיות קשות על תושבי ירושלים המזרחית.**

ירושלים המזרחית במספרים

מס' תושבים: 303,429 - 36% מתושבי ירושלים [נכון לסוף שנת 2009]

נפשות מתחת לקו העוני: 65.1% (לעומת 30.8% מהיהודים בעיר) [2008]

ילדים מתחת לקו העוני: 74.4% מהילדים הערבים בעיר (לעומת 45.1% מהילדים היהודים בעיר) [2008]

הפקעת קרקעות: מאז סיפוח העיר הפקיעה ישראל 24,500 דונם, למעלה משליש משטח מזרח ירושלים, שהיה בבעלות ערבית פרטית.

בניה: על הקרקעות שהופקעו נבנו, עד סוף 2007, 50,197 יחידות דיור לאוכלוסייה היהודית, ואף לא יחידה אחת עבור האוכלוסייה הפלסטינית.

הריסת בתים: במהלך שנת 2009 נהרסו בירושלים המזרחית 80 מבנים, כתוצאה מכך 300 איש איבדו את בתיהם.

מחסור בחיבורים לרשת המים: לכ-160,000 תושבים.

קווי ביוב חסרים: 50 ק"מ של קווים ראשיים.

מספר כיתות לימוד חסרות: כ-1000 כיתות.

אחוז נשירה מבתי הספר: כ-50%.

מס' סניפי דואר: 8 בתי דואר, לעומת 42 בתי דואר במערב העיר.

<u>מאפייני האוכלוסייה: צעירה וענייה</u>

ירושלים המזרחית היא אחד המקומות העניים ביותר בישראל. לפי מכון ירושלים משנת 2008, **65.1% מהפלסטינים בירושלים חיים מתחת לקו העוני**, יותר מפי שניים מאחוז היהודים העניים במערב העיר (30.8% מקרב היהודים). תחולת העוני בקרב האוכלוסייה הערבית בירושלים גבוהה באופן ניכר מתחולת העוני בקרב כלל האוכלוסייה בישראל, בה מדד העוני עומד על 23.7% מתושבי ישראל. מצבם של הילדים בנתוני העוני גרוע אף יותר: 74.4% מהילדים בירושלים המזרחית חיים מתחת לקו העוני לעומת 45.1% מהילדים היהודים. **למעלה מ-95,000 מילדי ירושלים המזרחית חיים בתנאי עוני מתמשכים**.

יש לציין כי האוכלוסייה בירושלים המזרחית היא גם צעירה יחסית: לפי נתוני עיריית ירושלים לסוף שנת 2009, 43.5% מתושבי ירושלים המזרחית הם קטינים לעומת 34.1% במערב. לפי נתוני מכון ירושלים, בסוף שנת 2008 היה הגיל החציוני של האוכלוסייה הערבית בירושלים 19.3 שנה (לעומת הגיל החציוני של האוכלוסיה היהודית בעיר שעמד על 25.3 שנה).

<u>הזנחת הרשויות והפגיעה החברתית</u>

כל עוד שולטת ישראל בשטח ירושלים המזרחית ומגדירה את תושביה כתושבי ישראל, היא מחויבת לדאוג לרווחתם ולזכויות האדם שלהם. גם על-פי החוק הישראלי, תושבים אלה זכאים לכל השירותים והזכויות שמהם נהנים תושבי המדינה. למרות זאת, מאז 1967 לא הקצתה מדינת ישראל משאבים לתחזוק האוכלוסייה בירושלים המזרחית ולפיתוחה – משאבים המתחייבים מהצרכים הפיזיים של האזור, מצורכי האוכלוסייה ולנוכח גידולה הטבעי. אפליה בתחומי התכנון והבנייה, הפקעת קרקעות והשקעה מינימלית בתשתיות פיזיות ובשירותים הממשלתיים והעירוניים – אלה הם הביטויים המעשיים של המדיניות הישראלית, הנמשכת למעלה מארבעה עשורים. תוצאתה היא שאוכלוסיית ירושלים המזרחית חיה בתנאי מצוקה קשים, ומצבה הולך ומחמיר.

אפליה בתחומי התכנון והבנייה, הפקעת קרקעות והשקעה מינימלית בתשתיות פיזיות ובשירותים הממשלתיים והעירוניים – אלה הם הביטויים המעשיים של המדיניות הישראלית, שמטרתה לשמור על רוב יהודי בעיר

מציאות החיים בירושלים המזרחית היא מעגל מתמשך של הזנחה, אפליה, עוני ומחסור. אלו, יחד עם ניתוק העיר מהגדה בעקבות בניית הגדר, הביאו לקריסה כלכלית וחברתית של חלק זה של העיר. רובם הגדול של התושבים באזור אינם מקבלים ואינם יכולים לקנות את השירותים הבסיסים ביותר. הנפגעות העיקריות הן אוכלוסיות מוחלשות: זקנים, מוגבלים וילדים. **העוני הקבוע הביא גם לשורה של תופעות חברתיות קשות**, בהן: פגיעה במערכת המשפחתית; עליה ברמת האלימות במשפחה; ירידה בתפקוד ילדי המשפחה, הבאה לידי ביטוי באחוז הנשירה הגבוה מבתי הספר ובכניסה לשוק העבודה השחור בגיל צעיר; פניה לעבריינות ולסמים; בעיות בריאות ותזונה ועוד. **ההסבר ההגיוני היחיד לאפליה הוא מגמה מכוונת של רשויות המדינה, אשר פועלות לדחוק את תושביה הפלסטינים של ירושלים אל מחוצה לה, במטרה לשמר בטווח הארוך את הרוב היהודי בעיר**.

המעמד האזרחי של תושבי ירושלים המזרחית

לאחר מלחמת ששת הימים וסיפוח ירושלים המזרחית קיבלו תושביה **מעמד אזרחי של "תושב קבע" במדינת ישראל.** הזכות העיקרית שמקנה תושבות הקבע היא הזכות לגור ולעבוד בישראל, בלא להזדקק לאישורים מיוחדים. כמו כן זכאים תושבי קבע לקבל זכויות סוציאליות לפי חוק הביטוח הלאומי וחוק ביטוח בריאות ממלכתי ולהצביע בבחירות העירוניות, אך לא בבחירות לכנסת. תושבות קבע, שלא כמו אזרחות, מועברת לילדי התושבים רק אם מתקיימים תנאים מסוימים. תושבים אשר נישאים למי שאינם ישראליים, צריכים להגיש עבור בני הזוג בקשה לאיחוד משפחות.

בפועל, מתייחסת מדינת ישראל אל תושבי ירושלים המזרחית כאל זרים, שאת מעמדם אפשר לשלול כעניין שבשגרה. תושבי ירושלים המזרחית נאלצים לשוב ולהוכיח את תושבותם בעיר בפני משרד הפנים ובפני המוסד לביטוח לאומי, המנהלים חקירות ובדיקות, שכל תכליתן להפקיע את תושבותם. שלילת המעמד מתרחשת לא אחת באופן שרירותי, ללא מתן זכות טיעון, ומתגלה רק בדיעבד, אגב בקשה לקבלת שירותים. **מאז שנת 1967 ועד לסוף שנת 2008 הפקיע משרד הפנים את מעמדם של למעלה מ-13,000 תושבים. כמחצית מרישיונות הישיבה הופקעו בין השנים 2006 ל-2008.** העלייה החדה במספר ביטולי התושבות נומקה כ"שיפור תהליכי עבודה ובקרה של המשרד". במלים אחרות, לדידו של משרד הפנים "התייעלות" אין פירושה מתן שירות טוב יותר לרווחת התושבים, אלא לכידת כמה שיותר פלסטינים ברשתה של מדיניות הפקעת התושבות.

לתושבי ירושלים המזרחית יש מעמד אזרחי של "תושבי קבע" במדינת ישראל, אך בפועל מתייחסת אליהם המדינה כאל זרים, שאת מעמדם אפשר לשלול כעניין שבשגרה. תושבי ירושלים המזרחית נאלצים לשוב ולהוכיח את תושבותם.

הלשכה של משרד הפנים בירושלים המזרחית, המשרתת רק את התושבים הפלסטינים, הפכה שם דבר לשירות קלוקל ובלתי נסבל. העומס בלשכה עצום, והטיפול בפניות נמשך חודשים ואף שנים ארוכות. התושבים נאלצים להמתין בתור ארוך (חרף העברתה של הלשכה למשכן חדש), ולא פעם גם אלה שזוכים להיכנס לתוך הלשכה נשלחים מבלי שיקבלו שירות. עבור שירותים בסיסיים כמו הסדרת מעמדם של ילדים ורישומם, נגבות אגרות בשיעור של מאות שקלים, והמבקשים נדרשים להמציא אינספור מסמכים. רבים מן הפונים בבקשה לשירות נאלצים להסתייע בעורכי דין, ורבים נאלצים לפנות לבית המשפט בעל כורחם, על מנת לקבל את מבוקשם. ***האגודה לזכויות האזרח*** פועלת מול הרשויות להסרת חסמים ביורוקרטיים ולהנגשת השירותים במשרד הפנים.

חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), התשס"ג-2003, האוסר על הקניית מעמד של קבע בישראל לתושבי השטחים הכבושים, פגע אנושות בתושבים הפלסטינים של ירושלים המזרחית, שעבורם תושבי הגדה המערבית הם הפוטנציאל הטבעי ביותר להקמת משפחה. גם ילדים נפגעים מן החוק באופן חמור. בשל הזיקה ההדוקה לגדה נרשמים לא פעם ילדיהם של תושבי ירושלים המזרחית עם לידתם במרשם של הרשות הפלסטינית. כיוון שכך הם נחשבים על ידי משרד הפנים לתושבי השטחים הכבושים, שאינם זכאים לרכוש מעמד של קבע בישראל.

בשולי התחום המוניציפאלי של ירושלים גם מתגוררים תושבים פלסטינים רבים שמעמדם לא הוסדר, ואשר שמרו לכל אורך השנים על זיקה לגדה המערבית. **הקמת גדר ההפרדה ניתקה תושבים אלה ממרכז חייהם בגדה, וכלאה אותם בתחום ירושלים ללא מעמד.** בחודש אוקטובר 2007 קיבלה ממשלת ישראל החלטה, לפיה תושבים אלה לא יוכלו לרכוש מעמד של קבע בישראל, אלא לכל היותר לקבל היתרי שהיה זמניים מרשויות הצבא. הגשת הבקשות להיתרים כרוכה בביורוקרטיה מסובכת ויקרה. מי שמקבלים היתרים רשאים ללון בבתיהם, ואולם הם אינם רשאים לעבוד בירושלים או לנהוג בה, ואינם זכאים לשירותי חינוך ובריאות ולשירותים סוציאליים. למעשה, הקמת הגדר והחלטת הממשלה יצרו גטאות של מצוקה נוראה ומתמשכת, שבהם מתגוררים תושבים פלסטינים כזרים בבתיהם שלהם. ***האגודה לזכויות האזרח*** עתרה לבג"ץ בעניינם של תושבים פלסטינים שגדר ההפרדה כלאה בירושלים, בדרישה להקל על שגרת חייהם. העתירות עדיין נדונות, ועד עתה לא אושרו הסדרים שמאפשרים לתושבים לקיים שגרת חיים מינימאלית.

<u>אפליה בתחום התכנון והבנייה</u>

חרף העובדה שהאוכלוסייה הערבית בירושלים גדלה פי 4.5 מאז סיפוחה של מזרח ירושלים, זה עשרות בשנים כמעט ואין בנמצא אפשרות חוקית להנפיק היתרי בנייה למבנים חדשים בירושלים המזרחית. הגורמים למצב זה הם שילוב מורכב של הפקעת קרקעות (שרובן המכריע שימשו להקמת שכונות יהודיות) ומחסור בהסדרה התכנונית של שאר הקרקעות, שגורם לכך שלא ניתן לקבל היתרי בניה בחלקים נרחבים של העיר המזרחית.

> *זה עשרות בשנים כמעט ואין בנמצא אפשרות חוקית להנפיק היתרי בנייה למבנים חדשים בירושלים המזרחית. תכנית המתאר המקומית "ירושלים 2000" מבססת את המדיניות המפלה והמגמתית*

במקומות הבודדים שישנן תוכניות מתאר עדכניות, אחוזי הבנייה (האחוז משטח הקרקע שמותר לבנייה) עומדים על 25%-75% לעומת 75%-125% בירושלים המערבית. כמו כן, הרשויות מטילות על מי שמבקש לקבל היתר בנייה בעיר המזרחית שורה ארוכה ומייגעת של הליכים, הכרוכים גם בעלויות גבוהות. חלק מהעלויות הן מנת חלקו של התושב הפלסטיני בלבד; תשלומים אחרים זהים לאלה הנדרשים בעיר המערבית, אך בשל מצבה הכלכלי של האוכלוסייה, הם לרוב מעבר ליכולתם הכלכלית של התושבים.

אחת התוצאות של מדיניות זו היא צפיפות דיור קשה בירושלים המזרחית: מנתוני מכון ירושלים עולה כי **צפיפות הדיור הממוצעת בירושלים המזרחית בשנת 2008 היא כמעט כפולה מזו שבמערב ועומדת על 1.9 נפשות לחדר לעומת 1 נפש בלבד במערב העיר.** לעומת המצב במזרח העיר, תושבי השכונות היהודיות בירושלים נהנים מבנייה רחבת ממדים ומהשקעות עצומות. ברי כי מדובר באפליה מובהקת, שמטרתה היא הגבלת הבנייה בקרב האוכלוסייה הפלסטינית וצמצום המרחב האפשרי להתפתחות השכונות הערביות.

אחת התקוות לפתרון המצב הייתה קבלה של תוכנית מתאר חדשה לכל העיר ירושלים, וזו אכן נמצאת בהכנה במשך העשור האחרון. אולם תכנית המתאר "ירושלים 2000", שעברה את אישור הוועדה המקומית לתכנון ובנייה בשנת 2006, מבססת את המדיניות המפלה והמגמתית, באמצעות הקצאה בלתי מספקת של יחידות דיור, אזורי תעשייה ותשתיות לאוכלוסייה הערבית

בירושלים. מכל מקום, תוכנית זו, שהייתה אמורה להיות מופקדת להתנגדויות עוד בשנת 2008, מעוכבת מזה כשנה על ידי שר הפנים בלא סמכות.

האפליה התכנונית הביאה לכך שמרבית המבנים בירושלים המזרחית נבנו ונבנים ללא היתרי בנייה, ודייריהם חיים בצפיפות ובחשש מתמיד מפני הריסת קורת הגג שלראשם. גם בעיריית ירושלים מודים כיום כי המספר הגבוה כל כך של בתים שנבנים ללא היתר, יותר משהוא מעיד על אי-ציות לחוק, מוכיח כי מערכת התכנון אינה מתמודדת עם צרכיהם האמיתיים של התושבים.

למרות אחריותם של העירייה ושל מוסדות התכנון והבנייה למצב, מדיניות האכיפה והענישה, הכוללת הריסת בתים והטלת קנסות כספיים, אינה משתנה, והיא מתבצעת תוך אפליה ברורה. **במהלך שנת 2009 נהרסו במזרח העיר 80 מבנים לעומת 57 מבנים במערבה. כתוצאה מהריסות המבנים איבדו את בתיהם במזרח העיר 300 בני אדם, מתוכם 149 ילדים.**

האגודה לזכויות האזרח יחד עם ארגון 'במקום' דורשת לקדם את התכנון בירושלים המזרחית ולהפסיק את מדיניות הריסת הבתים.

<u>חינוך: מחסור קשה בכיתות לימוד</u>

בתחום החינוך בירושלים המזרחית קיימת שורה של בעיות קשות, ובראשן המחסור החמור בכיתות לימוד, אשר שולל מילדים רבים את הזכות לחינוך. בארבעים השנים האחרונות חל גידול של פי 4.5 באוכלוסיית האזור, אך מערכת החינוך לא פותחה בהתאם לצרכים המשתנים וכמעט שלא נבנו כיתות חדשות. **לפי דוח מבקר המדינה, חסרו בעיר המזרחית בשנת הלימודים תשס"ח כ-1,000 כיתות לימוד.**

> *כיום חסרות בעיר המזרחית כ-1000 כיתות, ואחוז הנשירה מבתי הספר עומד על כ-50%*

בשל המחסור האדיר בכיתות, **פחות ממחצית מהילדים בגיל בית ספר לומדים בבתי הספר העירוניים בירושלים**, לעתים קרובות בצפיפות רבה ובתנאים פיזיים ירודים. על פי נתוני מכון ירושלים, ממוצע התלמידים לכיתה בבתי הספר היסודיים בירושלים המזרחית בשנת הלימודים תשס"ט עמד על 32 תלמידים, לעומת 24 תלמידים במערב העיר. מחמת המחסור בכיתות נעשה אף שימוש במבנים שלא הותאמו לכך ומונהגת "משמרת שנייה" של לימודים. על פי נתוני העירייה, **מחצית מהכיתות בבתי הספר העירוניים במזרח ירושלים בשנת הלימודים תשס"ט היו "לא תקניות"** (**704 כיתות מתוך 1,360**), ומתוכן 221 כיתות פועלות במבנים "במצב שאינו ראוי".

למרות שהמדינה התחייבה בפני בג"ץ לבנות מאות כיתות חדשות בירושלים המזרחית כדי לענות על המחסור החמור, קצב בניית הכיתות איטי ביותר. **מאז שנת 2001 ועד היום נוספו 263 כיתות בלבד**, ומהנתונים שמסרו עיריית ירושלים ומשרד החינוך לבג"ץ עולה כי בשנים הקרובות תסתיים בנייתן של עשרות כיתות נוספות בודדות בלבד.

לפי נתוני עיריית ירושלים, **שיעור הנשירה בחינוך העל-יסודי בירושלים המזרחית עומד על כ-50% מהתלמידים.** לשם השוואה, שיעור הנשירה בקרב המגזר היהודי בירושלים עומד על 7.4%, ושיעור הנשירה הגבוה ביותר בישראל – ביישוב ג'סר א-זרקא – עומד על 11.8%.

מכלול הבעיות של מערכת החינוך בירושלים המזרחית גורם לכך שילדים רבים נותרים ללא מסגרת חינוכית. מעיבוד נתוני שנתון החינוך לשנת הלימודים תש"ע של המינהלה לחינוך בעיריית ירושלים נראה כי **כ-12,000 ילדים בגילאי חינוך חובה אינם רשומים באף מסגרת חינוכית**.

נתוני עיריית ירושלים לשנת הלימודים תש"ע

מסגרת חינוך	מספר תלמידים
עירוני	42,238
מוכר	20,033
וואקף	6,408
פרטיים	13,955
סך הכל	**81,721**

11,912 ילדים אינם לומדים ←

מספר הילדים בגיל חינוך חובה (5-18) (ע"פ מרשם התושבים בעיריית ירושלים)	**93,633**

יוער, על-פי דיווחים שמסרו לאגודה לזכויות האזרח פעילים בירושלים המזרחית, ישנם יותר תלמידים בבתי הספר של הוואקף, ועל כן יתכן שמספר הילדים שאינם לומדים הוא נמוך יותר, אולם אין בנמצא נתונים מדויקים על כך.

למרות מצבה הקשה של מערכת החינוך בירושלים המזרחית וחרף הנתונים המעידים על רמת החינוך הירודה, עיריית ירושלים ממשיכה להפלות את תלמידי מזרח העיר בחלוקת תקציב. מנתוני העירייה, שפורסמו גם בתקשורת, עלה כי **בשנת 2008 התקציב שהושקע בכל תלמיד בבית ספר יסודי במזרח העיר היתה 577 ₪ לשנה, בעוד שההשקעה בכל תלמיד במערב העיר עמדה על 2,372 ₪.**

האגודה לזכויות האזרח עובדת בשיתוף ועדי הורים ומייצגת זו השנה הרביעית ילדים, אשר לא נמצא להם מקום לימוד במערכת החינוך העירונית. ייצוג זה מוביל למציאת פתרון לילדים המיוצגים, אולם ילדים רבים אחרים, הזכאים לחינוך חינם מהמדינה, נאלצים למצוא פתרונות לימודיים מחוץ למסגרת הרשמית, כמו בתי ספר פרטיים בירושלים ובגדה. הדבר מטיל מעמסה כספית אדירה על משפחותיהם. האגודה עתרה לבג"ץ בדרישה למתן החזר כספי עבור שכר הלימוד שנאלצים ילדי ירושלים המזרחית לשלם בגין לימודיהם בבתי ספר פרטיים.

היעדר מסגרות חינוך לגיל הרך

בירושלים המזרחית חיים היום כ-15,000 ילדים בגילאי שלוש וארבע, אולם קרוב ל-90% מהם אינם משולבים באף מסגרת חינוכית. למרות החשיבות הרבה של החינוך

המוקדם והשפעתו על התפתחות הילד, הרשויות האמונות על החינוך בעיר המזרחית כמעט ואינן פועלות בתחום זה: בירושלים המזרחית פועלים רק שני גני קדם חובה עירוניים, בהם 55 ילדים (עוד כ-1,900 ילדים משולבים בכמה עשרות גנים פרטיים, הגובים שכר לימוד גבוה יחסית). זאת לעומת 56 גני קדם חובה עירוניים הפועלים במערב העיר.
חתמונת מצב מטרידה זו נובעת מהעובדה שהתיקון לחוק לימוד חובה, המקנה חינוך חובה חינם לבני שלוש וארבע, עדיין לא הוחל בירושלים המזרחית. החלת התיקון לחוק החלה בשנת 1999 באופן הדרגתי, כשהראשונים לזכות בחינוך חינם היו ילדי השכונות והיישובים מהמדרג הכלכלי-חברתי הנמוך ביותר. על אף ששכונות ירושלים המזרחית הן העניות ביותר בירושלים לפי מדרג הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נבחרו רק שכונות ממערב העיר לקבלת חינוך חינם לגלאי 3-4, רובן הגדול מדורגות במקום גבוה יותר מכל שכונות ירושלים המזרחית. *האגודה לזכויות האזרח* פועלת יחד עם קואליציה של ארגונים והורים פעילים לקדם הוצאת צו של משרד החינוך, אשר יורה על הקמת מסגרות לחינוך לגילאי 3-4 בירושלים המזרחית. לפי שעה, משרד החינוך מסרב לבקשות בנושא זה.

<u>הזנחה חמורה בשירותים</u>

תושבי ירושלים המזרחית זכאים על פי החוק לשירותים מלאים ושווים מטעם העירייה ויתר הרשויות בישראל, אולם בפועל מתקיים קיפוח והזנחה בכל השירותים הבסיסיים שאמורים להיות מסופקים לתושבים. מבט חטוף ברחובותיה של ירושלים המזרחית חושף מיד תמונה עגומה של הזנחה ארוכת שנים: תשתית הכבישים והמדרכות רעועה וגורמת לנזקי גוף ורכוש, גנים ציבוריים הם מראה נדיר ואשפה זרוקה בכל עבר.
דוגמא אחרת להזנחה היא העובדה ששירותי העירייה אינם נגישים בפני אוכלוסיית ירושלים המזרחית. **הרוב המכריע של טפסי העירייה אינם קיימים בשפה הערבית**. בעקבות פניות חוזרות של ***האגודה לזכויות האזרח*** אל עיריית ירושלים בבקשה להביא לתיקון המצב, הודיעה העירייה כי היא תתרגם את הטפסים. בפועל, תורגמו עד כה לערבית רק כ-40 טפסים מבין 91 הטפסים הקיימים, מרביתם בנושאי ארנונה ותכנון ובנייה.
בירושלים המזרחית **גם שירותי הדואר כמעט ואינם מתפקדים**: שמונה יחידות דואר משרתות אוכלוסייה של כ-300,000 בני אדם במזרח העיר, לעומת 42 יחידות דואר המשרתות כ-500,000 בני אדם במערב העיר. גם דוורים כמעט ולא מגיעים לחלק זה של העיר, וחלוקת הדואר מתבצעת באופן חלקי. אין תֵמה אפוא, שרוב המכתבים אינם מגיעים במועד או שאינם מגיעים כלל. ***האגודה לזכויות האזרח*** מייצגת את נציגי שכונות ירושלים המזרחית בעתירה נגד חברת הדואר, משרד התקשורת ועיריית ירושלים בדרישה להסדרת שירותי הדואר, לאחר שפניות לרשויות במשך שנים לא הניבו שיפור משמעותי בשטח.

<u>הזנחה בשירותי תברואה</u>

הדבר הבולט ביותר לעין בירושלים המזרחית הן ערימות האשפה ברחובות ובצדי הדרכים, הנערמות בשל **מחסור חמור בשירותי תברואה**. מצב התברואה במזרח העיר זכה להתייחסות

מיוחדת בדוח מבקר המדינה לשנת 2008, אשר קבע כי טיפול העירייה בניקיון בירושלים המזרחית לוקה בחסר ואף בהזנחה ממושכת.

ההזנחה באה לידי ביטוי בכל תחומי התברואה: במאות רחובות במזרח העיר העירייה לא מספקת שירותי פינוי אשפה כלל, ובאלו שמקבלים שירות מדובר בשירות חלקי ולקוי; קיים מחסור חמור במכולות לאיסוף אשפה, ואלה הקיימות אינן תקינות והאשפה בהן עולה על גדותיהן; ומעט מאד פחי אשפה ציבוריים מוצבים ברחובות. מצב תברואתי קשה זה יוצר מפגעים סביבתיים חמורים וסכנות בריאותיות, ואף גורם להופעתם של מזיקים רבים.

השכונות שסובלות במיוחד ממחסור בשירותי תברואה הן שכונות ירושלים המזרחית שנותרו מעבר לגדר ההפרדה, בהן הופרטו שירותי התברואה. בשכונת ראס חמיס, לדוגמה, **מוקצות לשירותם של למעלה מ-10,000 תושבים עשר מכולות אשפה בלבד, שאף הן אינן תקינות**. בהעדר שירותי תברואה עירוניים נאלצו תושבי השכונה לפתור את מצוקתם מכיסם הפרטי באמצעות רכישת מכלית לאיסוף אשפה ושכירת עובד ניקיון.

האגודה לזכויות האזרח מייצגת את תושבי השכונות צור באהר ואום טובה בעתירה נגד עיריית ירושלים הדורשת להסדיר את שירותי התברואה בשכונות.

<u>מחסור בחיבורים לרשת המים</u>

פועל יוצא של האפליה בין השכונות היהודיות לערביות בתחום התכנון הוא פגיעה באספקה של מים נקיים - אחד המשאבים הבסיסיים ביותר לקיום אנושי. מאחר שחוק התכנון והבנייה אוסר חיבור מבנה שנבנה ללא היתר בנייה לרשת המים העירונית, סובלים עשרות אלפים מתושבי ירושלים המזרחית ממחסור באספקת מים סדירה. **ההערכה המבוססת על נתוני חברת הגיחון**, תאגיד המים והביוב של ירושלים, **היא שלמעלה ממחצית מהאוכלוסייה – כ-160,000 תושבים – אינה זוכה לאספקת מים חוקית**. בלית ברירה התושבים נאלצים להתקין חיבורים פיראטיים לצינורות מים ראשיים או לשכנים שביתם מחובר באופן מסודר לרשת המים, או להסתפק במכלי אגירת מים.

> *באין חיבור מוסדר לרשת המים נאלצים התושבים לקנות מים ולהסתפק במים בכמות מועטה ובאיכות ירודה*

לפתרונות אלה מחיר יקר: **המים זורמים בלחץ נמוך ואספקת המים אינה סדירה**; המים במכלי האגירה חשופים למגוון זיהומים, החל בחיידקים וכלה בפגרי ציפורים. המחסור במים נקיים גורם לירידה ברמת ההיגיינה (קושי להתקלח, לשטוף כלים ולנקות את הבתים), ומכאן קצרה הדרך להתפרצות מחלות זיהומיות שונות. זכויותיהם של תושבי ירושלים המזרחית לתנאי קיום נאותים, לכבוד ולבריאות נפגעות באורח אנוש.

האגודה לזכויות האזרח ניסתה לקדם יוזמת חקיקה, שמטרתה להתגבר על הקשיים המשפטיים, ולהביא לכך שכל תושבי העיר המזרחית יוכלו לקבל אספקת מים סדירה, אולם לפי שעה לא הייתה היענות מצד הדרג הפוליטי למציאת פתרון.

<u>תשתיות ביוב וניקוז רעועות</u>

תשתיות הביוב והניקוז בירושלים המזרחית כולה סובלות מהזנחה רבת שנים. על-פי הערכה רשמית של חברת הגיחון, תאגיד המים והביוב של ירושלים, **חסרים כיום בירושלים המזרחית כ-50 ק"מ של קווי ביוב**. כמה מהשכונות אינן מחוברות כלל למערכת הביוב העירונית, ועדיין נעשה בהן שימוש בבורות ספיגה. בשכונות אחרות מערכת הביוב העירונית ישנה מאוד או שאינה מתוחזקת כראוי.

הצפות הניקוז והביוב הנגרמות תדיר יוצרות תנאים תברואתיים קשים: הביוב זורם לעתים בסמיכות רבה לבתי המגורים ולאזורי משחק של ילדים; פגעי מזג האוויר מחריפים את המצב הקיים ומגבירים את הסכנה לבריאות התושבים. על אף תלונות חוזרות ונשנות של התושבים, במקומות רבים לא נעשו ולא נעשים כל תיקונים או שיפורים.

הנחת קווי ביוב וניקוז חדשים מותנית בתשלום אגרות גבוהות והיטלי פיתוח יקרים שאינם בהישג ידם של התושבים, אולם גם במקרים בהם התושבים מצליחים להתארגן עם מימון עלויות הנחת הביוב, הרשויות מתעכבות לרוב בביצוע העבודות.

<u>שירותי רווחה חסרים</u>

ארבעה עשורים של הזנחה, אפליה, עוני ומחסור בירושלים המזרחית הביאו גם לשורה של תופעות חברתיות קשות. סביר היה לצפות כי עיריית ירושלים ומשרד הרווחה יתנו דגש מיוחד לטיפול באוכלוסיית העיר המזרחית, הנמצאת במצוקה קשה, אך גם מערכת הרווחה בירושלים המזרחית סובלת מתת-תקצוב ומאפליה מתמשכת בהשוואה לעיר המערבית, ולמעשה עומדת בפני קריסה.

למרות ש-65.1% מתושבי ירושלים המזרחית חיים מתחת לקו העוני, רק 10.3% מתושבי ירושלים המזרחית מטופלים על-ידי שירותי הרווחה (31,323 תושבים, לפי נתוני אגף הרווחה של העירייה לשנת 2010). למרות שאוכלוסיית ירושלים המזרחית מהווה 36% מאוכלוסיית ירושלים וחרף הפערים במצבה הסוציו-אקונומי לעומת אוכלוסיית מערב העיר, **רק 19% מכלל התקנים המוקצים למערכת הרווחה בירושלים משרתים את אוכלוסיית ירושלים המזרחית**. מספר התקנים המוקצים ללשכת הרווחה בירושלים המזרחית הוא הנמוך ביותר בעיר – 63.93 תקנים בלבד, לעומת 90 תקנים בממוצע בלשכות מערב העיר. נכון לסוף שנת 2009, עובד סוציאלי מהלשכות שבמערב העיר טיפל בכ-101 משקי בית בחודש בממוצע, בעוד ש**בלשכות מזרח העיר נאלץ כל עובד סוציאלי להתמודד עם טיפול ב-141 משקי בית בחודש בממוצע**.

נוסף על כך, **מספר הלשכות במזרח העיר נמוך במיוחד יחסית למספר הלשכות במערב העיר (3 לעומת 20)**. מספר הלשכות המצומצם מקטין את נגישותה של האוכלוסייה לשירותי הרווחה. כתוצאה מכך, מספר הפונים ללשכות אינו מייצג את גודל המצוקה שבה נתונה האוכלוסייה.

בעקבות פניות ***האגודה לזכויות האזרח*** למשרד הרווחה ולעיריית ירושלים, נוספו בשנים האחרונות כ-15 תקני עובדים סוציאליים למחלקת הרווחה בירושלים המזרחית, והאגודה

מברכת על כך. אולם נוכח היקף העוני והמצוקה בקרב אוכלוסיית ירושלים המזרחית ולאור האפליה ארוכת השנים, תוספת זו עדיין אינה תורמת לשינוי המצב מיסודו.

<u>אלימות משטרה ופגיעה בזכויות יסוד</u>

לדידו של רוב הציבור בישראל, ירושלים המזרחית היא מקום עלום ומעורפל. נראה כי באזור הרחוק מעין התקשורת והציבור, הרשויות מרשות לעצמן להתנהג כלפי התושבים בברוטליות, באלימות ואף באופן בלתי חוקי, בצורה שלא היה עולה על הדעת בשום מקום אחר בישראל.

בירושלים המזרחית, הרחוקה מעין התקשורת והציבור, הרשויות מרשות לעצמן להתנהג כלפי התושבים באופן שלא היה עולה על הדעת בשום מקום אחר בישראל

לארגוני זכויות האדם מגיעות עדויות רבות על אלימות שוטרים בירושלים המזרחית, ובהן גם תלונות על אלימות והתנכלויות מצד שוטרי מג"ב. בחודשים האחרונים, למשל, נקטה המשטרה באמצעי אכיפה בלתי חוקיים כלפי עשרות ילדים בגילאים 12 עד 15 תושבי שכונת סילוואן, אשר נעצרו באישון לילה בחשד לזריקת אבנים, ונלקחו לחקירה במשטרה כשידיהם אזוקות וללא ליווי הוריהם. הילדים סיפרו כי אף הוכו במהלך חקירתם. כך, לדוגמא, סיפר קטין בן 12 תושב סילוואן כי נעצר בשעה שלוש לפנות בוקר בידי כוחות מג"ב ושב"כ שהגיעו לביתו, אזקו אותו והסיעו אותו לחקירה. במהלך החקירה הושב על הברכיים עם הפנים לקיר ונאסר עליו לזוז, וכן הוא הוכה מספר פעמים והושפל.

האגודה לזכויות האזרח פנתה בעניינם של מספר תושבים למחלקה לחקירות שוטרים, בבקשה לפתוח בחקירה בחשד לתקיפה חמורה ואלימות. אולם יש לציין כי תלונות המוגשות למחלקה בגין אירועי אלימות נגד תושבים נסגרות פעמים רבות ללא חקירה או בעילה של חוסר עניין לציבור. במספר מקרים האגודה אף ערערה על החלטות לסגור תיקי חקירה ללא מיצוי הדין עם השוטרים. כך, לדוגמה, הוגש ערר על סגירת תיק נגד שוטרים אשר הפעילו אלימות קשה נגד ארבעה תושבי מזרח ירושלים ושני ילדים קטנים, למרות שחומר החקירה העלה סתירות רבות בין גרסאות השוטרים והעדר הסברים לפציעות החמורות שנגרמו לתושבים.

בשנה האחרונה חל גם גידול משמעותי במספר תקריות האלימות של מתנחלים כלפי תושבים פלסטינים. אחד המקומות בהם הייתה עליה כזו היא שכונת שייח ג'ראח, שבה נרשמו אירועי אלימות על רקע מחאת התושבים נגד ההשתלטות היהודית על בתים בשכונה ופינוי משפחות פלסטיניות מבתיהם. למול האלימות הגואה ניכרת אזלת ידה של המשטרה, אשר אינה ממצה את הדין עם החשודים בתקיפות.

בשנה האחרונה חלה הסלמה אף בהתנכלויות מצד המשטרה כלפי פעילים העוסקים בפעילות חברתית, קהילתית או פוליטית בירושלים המזרחית. המשטרה עושה שימוש שלא כדין באמצעי הפחדה, כגון עיכובי שווא של פעילים וזימון לחקירות טורדניות, כדי להרתיע ולהפחיד פעילים מהמשך מעורבות קהילתית. כך, לדוגמא, פנתה ***האגודה לזכויות האזרח*** ליועץ המשפטי למשטרה בשמו של תושב ירושלים המזרחית, חבר ועד תושבי וואדי חילווה בסילואן, אשר זומן שלוש פעמים בשנה האחרונה לחקירה במשטרה בלא שהוא חשוד במעשה פלילי כלשהו. התושב נחקר במשך שעות ארוכות על פעילותו הקהילתית בשכונה, תוך שימוש באיומים, הכפשות והפעלת לחץ שיפסיק את פעילותו למען תושבי השכונה.

נוסף על כך, **ארגונים חברתיים וארגוני זכויות אדם פלסטינים רבים, המעניקים סיוע לתושבי ירושלים המזרחית, נסגרים על ידי המשטרה חדשות לבקרים מנימוקי ביטחון, הנותרים עלומים**.

<u>חופש התנועה והתנכלויות במעברים</u>

הקמת גדר ההפרדה ניתקה למעלה ממאה אלף מתושבי ירושלים המזרחית, המתגוררים בשכונות שמעבר לגדר (רובם עדיין בתחום השיפוט המוניציפאלי של ירושלים), ממרכז חייהם בירושלים. עם סגירת מחסום א-ראם בחודש פברואר 2009, נותרו שני מחסומים בצפון ירושלים, עטרות (קלנדיה) ומ.פ. שועפט, כדרכי הגישה העיקריות לאוכלוסייה שנותקה מירושלים המזרחית.

בשני מחסומים אלה נאלצים לעבור מדי יום ביומו תושבי שכונות צפון ירושלים בדרכם לתוך העיר – לעבודה, לבית הספר, למוסדות רפואיים וכו' – ובחזרה לבתיהם. זאת בנוסף לפלסטינים בעלי היתרי כניסה לישראל, אשר אף אותם משמש המחסום. במחסום עטרות גם ניתנים לתושבים שנותרו מעבר לגדר שירותים מוניציפאליים ועירוניים, דוגמת שירותי דואר, ביטוח לאומי וקבלת קהל של דורשי עבודה על-ידי שירות התעסוקה.

כל אלה מביאים לכך שהעומס על המחסומים הוא עצום והתנאים בהם בלתי נסבלים. על אף התחייבויות המדינה לבג"ץ במסגרת עתירה נגד תוואי הגדר באזור, **העוברים במחסום עטרות סובלים מעיכובים ממושכים, ונאלצים, כדבר בשגרה, להמתין בין שעה לשעתיים בצאתם ובשובם דרך המחסום**. נתיב התחבורה הציבורית, שהופעל בעבר במחסום, בוטל, והנוסעים המגיעים למחסום באוטובוס נאלצים לרדת ממנו ולעבור את המחסום ברגל. כך, למשל, תלמידים בדרכם לבית הספר נאלצים לרדת מהאוטובוס המסיע אותם ולעבור את המחסום רגלית. בנוסף, כיום רק בעל רכב רשאי לעבור בנתיב למעבר כלי רכב, בעוד שיתר נוסעי הרכב, לרבות חולים, קשישים ונשים בהריון, נאלצים לרדת מהרכב ולעבור את המחסום ברגל.

בנוסף למגבלות הקשות על חופש התנועה ולהשפלה הכרוכה במעבר במחסום ובהמתנה הממושכת, **העוברים במחסום עטרות מתלוננים דרך קבע על אלימות פיזית ומילולית מצד החיילים**. חלק מהתלונות נוגע להתנהלותם של עובדי חברת אבטחה פרטית המוצבים במקום, המתערבים בעבודת החיילים, מפעילים שיקול דעת בלתי סביר באשר לאופן הבידוק וצורתו ומפגינים כלפי העוברים יחס משפיל.

תופעה חמורה נוספות שהפכה לשגרתית בשנה האחרונה היא **סגירת מחסום עטרות למשך שעות ארוכות ואף לימים שלמים, בניגוד להתחייבות המדינה בבג"ץ להותיר את המחסום פתוח בכל שעות היממה**. גם במחסום מ.פ. שועפט מתקיים דפוס דומה של סגירת המחסום באופן שרירותי לעיתים קרובות, ונרשמות תקריות של התנכלויות לתושבים.

סגירת המחסומים התכופה משבשת כליל את חייהם של עשרות אלפי התושבים בני אדם, ופוגעת בחופש התנועה שלהם ובזכויותיהם להתפרנס, לקבל טיפול רפואי, ללמוד ועוד. ***האגודה לזכויות האזרח*** פנתה מספר פעמים בשנה האחרונה לרשויות המשטרה בבקשה להסדיר את המעברים במחסומים באופן ראוי יותר, שיאפשר את מעבר התושבים ללא הפרעה, ובהתאם להתחייבויות המדינה לבג"ץ.

<u>רשימת המקורות</u>

בצלם, **עדויות אלימות שוטרים**

הוועד נגד הריסת בתים, **נתוני הריסת בתים במזרח ירושלים ינואר-דצמבר 2009**

הכנסת, מרכז המחקר והמידע, **החינוך במזרח ירושלים**, אוקטובר 2006
http://www.knesset.gov.il/MMM/doc.asp?doc=m01568&type=pdf

המוסד לביטוח לאומי, **ממדי העוני והפערים החברתיים, דוח שנתי 2008**, מינהל המחקר והתכנון, אוקטובר 2009
http://www.btl.gov.il/Publications/oni_report/Documents/oni2008.pdf

המינהלה לחינוך ירושלים, **מצגת מערכת החינוך במזרח ירושלים, תש"ע**, אוגוסט 2009 (לקראת דיון בוועדת החינוך של העירייה)

המינהלה לחינוך ירושלים, **שנתון החינוך במזרח ירושלים תש"ע**, אתר עיריית ירושלים
http://www.jerusalem.muni.il/jer_main/defaultnew.asp?lng=1/

חברת הגיחון בע"מ, "**מדי מים וקווי ביוב בשכונות מזרח ירושלים**", מכתב לאגודה לזכויות האזרח מיום 8.3.2010

מבקר המדינה, **דוח ביקורת על השלטון המקומי לשנת 2008**, 25.3.09
http://www.mevaker.gov.il/serve/contentTree.asp?bookid=541&id=96&contentid=&parentcid=undefined&sw=1024&hw=698

מבקר המדינה, **דוח שנתי 59 לשנת 2008**, 6.5.2009
http://www.mevaker.gov.il/serve/contentTree.asp?bookid=545&id=57&contentid=&parentcid=undefined&sw=1024&hw=698

מכון ירושלים לחקר ישראל, **השנתון הסטטיסטי של ירושלים לשנים 2008/2009**
http://www.jiis.org.il/

עיריית ירושלים, המינהל לשירותי קהילה, "**שירותי הרווחה במזרח ירושלים**", מכתב מיום 25.2.2010

עיריית ירושלים, **מרשם התושבים בחתך לפי גיל ומין בתוך ירושלים**, 31.12.2009

עיריית ירושלים, **ספר תקציב 2008**

עיריית ירושלים, **אתר העירייה באינטרנט** http://www.jerusalem.muni.il

למידע נוסף בנושא ירושלים המזרחית ובנושאי זכויות אדם בישראל בכלל
ראו את אתר האינטרנט של האגודה לזכויות האזרח בישראל:
www.acri.org.il

אודות האגודה לזכויות האזרח

כבר למעלה משלושים שנים נאבקת האגודה לזכויות האזרח בישראל למען זכויות האדם, חופש הביטוי, שוויון, הזכות לקורת גג, לשירותי בריאות שוויוניים, לחינוך, הגנה על זכויות האדם בשטחים הכבושים, שמירה על הפרטיות ועוד ועוד. שנוכל לדבר, לחשוב ולחיות במציאות שמכבדת זכויות אדם, ששומרת על הזכויות שלנו, שמגנה עלינו. כארגון עצמאי ובלתי-מפלגתי מקור משאבינו הוא תרומות של קרנות ופרטים בארץ ובחו"ל, דמי חברות באגודה ופעילות התנדבותית. עצמאות האגודה ומקצועיותה מבוססים גם במדיניותנו ארוכת השנים שלא לבקש, ולא לקבל, מימון ממקורות מפלגתיים או ממשלתיים בישראל.

אנו מאמינים כי בכוחות משותפים נוכל לבסס ולהעמיק את מחויבותה של החברה הישראלית לזכויות האדם, כדי שנוכל לחיות בחברה הוגנת יותר. אתם מוזמנים לקרוא – ולהצטרף למאבק למען זכויות האדם: למען הזכויות שלנו. פרטים באתר האגודה לזכויות האזרח, בדוא"ל mail@acri.org.il או בטלפון 02-6521218.

תודות

לכל עובדות האגודה לזכויות האזרח ועובדיה, שסייעו במידע ונתונים ושקראו והעירו הערות חשובות. תודה לחברי האגודה, למתנדבינו ולתורמים לפעילות האגודה, אשר בזכות מחויבותם, ערכיהם ונדיבותם מתאפשרת פעילותנו.

אנו מבקשים להודות לעמיתינו שפועלים ומסייעים בהגנה על זכויות האדם בירושלים המזרחית ובהם: **הקרן החדשה לישראל**; אדם טבע ודין; בזכות – המרכז לזכויות אדם של אנשים עם מוגבלויות; במקום – מתכננים למען זכויות תכנון; בצלם; הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל; המוקד להגנת הפרט; התוכנית הקלינית בפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית בירושלים; ועדי התושבים של שכונות ירושלים המזרחית; ידיד – מרכזי זכויות בקהילה; יש דין; מרכז הפעילות הקהילתית באוניברסיטת אל קודס; מרכז אל קודס לזכויות חברתיות וכלכליות; מרכז ירושלים לסיוע משפטי וזכויות אדם; מרכז מינרבה לזכויות האדם; עיר עמים; שומרי משפט – רבנים למען זכויות האדם.

بحث جمعية حقوق المواطن

مقدمه

يشكّل التقرير الذي نضعه بين أيديكم محاولةً لفضح واقع الإهمال والتمييز والفظاظة الذي يقاسيه سكّان القدس الشرقيّة يوميًّا. يشير التقرير بوضوح إلى انتهاك متواتر للحقوق الأساسيّة لأكثر من 30,000 فرد من قبل السلطات المسؤولة عنهم، انتهاكًا يُبقيهم دون تعليم لائق، أو بنى تحتيّة كافية، أو جهاز رفاه اجتماعيّ داعم، ودون حماية من التنكيل.

اخترنا استهلال التقرير بمقدّمتين، إحداهما للكاتب إيال ميجيد، والأخرى للمؤرّخ د. عادل منّاع، وهما من سكّان القدس. يَحْدُونا الأمل أن يساهم رفع الوعي للواقع المرير الذي تعيشه القدس الشرقيّة في تطبيق حقوق الإنسان لجميع الناس الذين تُعتبر القدس بيتَهم.

جمعيّة حقوق المواطن، القدس، 2010

في القدس: تمييز صارخ / عادل مناع

الصورة التي تتجلّى، من مراجعة حقائق وبيانات التقرير الجديد لجمعيّة حقوق المواطن في إسرائيل حول القدس الشرقيّة، صورة قاتمة للغاية، وحريٌّ بها أن تهزّ كيان الجميع، ولا سيّما أولئك الذين يُثمّنون حقوق الإنسان عاليًا. معاناة الجمهور الفلسطينيّ متواصلة، وذلك نتيجة لسياسة الإهمال والتمييز والتنكيل المنهجيّة والتنكُّر للحقوق الأساسيّة التي يستحقّها هذا الجمهور. تُعزّز سياسات حكومة إسرائيل وبلديّة القدس في السنة الأخيرة ضائقةَ الفلسطينيّين في القدس الشرقيّة، وتعمّق فجوات الفقر، وضائقة المسكن، وإهمال التعليم ومستوى البنى التحتيّة والخدمات هناك.

هذا الواقع من التمييز المتواصل والآخذ في الازدياد, مألوف لدي ليس فقط من التقارير والأبحاث, انما أيضا من معرفة شخصية كأحد سكان المدينة منذ ثلاثة عقود في الأحياء بيت حنينا وشعفاط. لكن للعديد في البلاد والعالم المعطيات والوقائع في التقرير هي بمثابة أخبار جديده, وتمثل الوجه القبيح للسياسة الاسرائيلية في المدينة المقدسة.

يوضّح تسليط الضوء على ما يحصل في بعض من أحياء القدس الشرقيّة، في السنة الأخيرة، يوضّح صورة التمييز وتنكيل السلطات الإسرائيليّة بالجمهور الفلسطينيّ. المثالان الأكثر بروزًا في الفترة الأخيرة هما سلوان والشيخ جرّاح. عانى الفلسطينيّون لسنين طويلة من سياسة مصادرة الأراضي من العرب لصالح بناء أحياء جديدة لليهود، ومن حرمانهم من تراخيص البناء الكافية، ومن هدم المنازل في الأحياء العربيّة. في الفترة الأخيرة، تفاقمت ظاهرة تشجيع السلطات الإسرائيليّة للاستيطان اليهوديّ في قلب الأحياء الفلسطينيّة المذكورة، وهو ما يزيد الطين بلّةً ويصبّ الزيت على النار، ويشعل فتيل النزاع والتوتّر السائدَيْن بين العرب واليهود في المدينة. تَواصُل ظاهرة تشجيع اليهود على المطالبة بــ "استرجاع الممتلكات اليهوديّة" من قبل العام 1948، والاستيطان في قلب الأحياء العربيّة، ومنع الفلسطينيّين -في الوقت ذاته- من استعادة حقوقهم على أرضهم وأحيائهم وبيوتهم في المدينة الغربيّة، هذا التواصُل يُعتبر تمييزًا صارخًا واستغلالاً مَعيبًا للقوة والقانون لصالح الطرف المهَيْمِن والمحتلّ.

سياسة التمييز التي تتّبعها الحكومةُ الحاليّة، وبلديّةُ القدس (برئاسة نير بركات)، في المجالات الخدماتيّة، تُعمِّق الفجوات في البنى التحتيّة وفي مستوى الخدمات الأساسيّة التي تُقدَّم للسكّان في الأحياء العربيّة واليهوديّة. إكمال

بناء جدار الفصل وتعميق سياسة الفصل والحواجز المنتشرة بين القدس والضفّة الغربيّة وسكّانها الفلسطينيّين، هذه السياسة تجعل ضائقةَ الفلسطينيّين المتعدّدةَ الأبعاد –المادّيّة والنفسيّة– تتفاقم. هذه السياسة التي تمارسها إسرائيل في المدينة تُظهِر كم هي جوفاء تلك التصريحات التي يطلقها قادة الدولة حول تطبيق المساواة في الحقوق في إسرائيل دون تمييز في الدين والعرق والجنس. حَرِيٌّ بالجميع مراجعة البيانات والحقائق التي يَعرضها هذا التقرير مراجعةً دقيقة، كي يُدرك مدى حدّة الضائقة والتمييز في أحياء القدس الشرقيّة.

مدينتان/ إيال ميجيد

90% من مواطني دولة إسرائيل, الذين عظمة اورشليم القدس الكاملة والموحدة للأبد على السنتهم, لا يدركون عمّا يتحدثون، أو على ماذا يقسمون. اما بالنسبة للبقية الباقية فهُم يدركون الواقع، لكنّهم يعملون على تغييره "لمصلحة" اليهود.

الواقع الذي لا تعرفه الغالبيّة العظمى من الإسرائيليّين هو أنّ القدس ليست موحَّدة. على أرض الواقع، هنالك مدينتان– القدس الغربيّة، قدس "هولي لاند"؛ والقدس الشرقيّة – وجزء كبير منها هو هولي لاند (أراض مقدَّسة) حقًّا.

القدس الغربيّة هي مدينة يهوديّة، والقدس الشرقيّة هي مدينة عربيّة.

لا حاجة إلى التعرّف على المدينة الغربيّة –عاصمة إسرائيل–. جميعنا نعرفها، بحسناتها وسيّئاتها. لكن كان من المفضَّل، بل من الضروريّ، تعريفُ غالبيّة الإسرائيليّين على المدينة الشرقيّة، العربيّة، كي يتأكّدوا كم هو أجوفُ وفارغٌ مصطلح "القدس الموحَّدة"، وكم هذه الصفة المفنَّدة تتماشى مع النزعة الرديئة والخطيرة إلى إنكار العرب، هذه النزعة الآخذة بالتفشّي لدينا أكثر فأكثر.

من سيتعرّف جيّدًا على المدينة العربيّة البشوشة, والغنية بالملذات الشرقية, سيقابِل جمهورًا كاملاً على شفا الانهيار الاقتصاديّ والاجتماعيّ. هذا التقرير، الذي يُنشر بمناسبة "يوم القدس" 2010، يرسم صورة قاتمة لجمهور أغلبه يعيش تحت خطّ الفقر في أحياء لا مدارس مناسبة فيها، ولا منظومات صرف صحّيّ، ولا مياه صالحة، ولا خرائط هيكليّة حديثة، ولا خدمات اجتماعيّة كافية. هل هذه هي "عاصمتنا الموحَّدة" ؟

إذا اعترفنا بالقدس العربيّة كما هي، لا كانعكاس لطموحات لا تمتّ بصِلة للحياة الواقعيّة؛ وإذا اجتثثنا من داخلنا ظاهرة الإنكار، عندئذٍ لن يكون هذا "الغول" مخيفًا. فلا بأس إذا عاشت بجوار المدينة اليهوديّة مدينةٌ عربيّة، ولا بأس إذا شعر ثلاثمئة ألف عربيّ يعيشون في مدينتهم بأنّهم أسياد المكان ليس فقط عمليا انما ايضا قانونيا. نحن– الإسرائيليّين– لسنا أسياد المكان في القدس العربيّة، بل هم. البرهان القاطع على ذلك هو أنّ أرجل الإسرائيليّين لا تطأ تقريبا شوارع القدس العربيّة. السيادة تتحدّد –بما في ذلك– من خلال الحضور. ولا أقصد بهذا الحضورَ المصطنَعَ والمتأتّيَ بقوّة الذراع، بل أقصد الحضور الحيّ والطبيعيّ. الطريق لإيجاد حلٍّ خلاّق في القدس يتطلّب تعرُّفًا حقيقيًّا على الواقع في المدينة الشرقيّة، والاعتراف بضرورة تشاطر القدس. وكلّما سارعنا في إدراك هذا الأمر، كان في ذلك خير للجميع.

القدس الشرقيّة: حقائق ومعطيات

خلفيّة: ضمّ القدس الشرقيّة وسكّانها إلى دولة إسرائيل

القدس هي أكبر المدن في إسرائيل من حيث المساحة وعدد السكّان، تبلغ نسبة عدد السكّان اليهود والمسلمين الذين يقطنون فيها 10% من المجموع السكّانيّ العامّ للدولة.

في العام 1967، ضمّت دولة إسرائيل اليها مناطق احتلّتها خلال حرب الأيّام الستّة في القدس وضواحيها، تُعْرَف اليوم بـِ "القدس الشرقيّة". **أضاف هذا الضمُّ، الذي يناقض القانون الدوليّ، نحو 70,500 دونم** (أضيفت إلى 38,000 دونم حتّى ذلك الحين) **إلى منطقة نفوذ المدينة تحت الحكم الإسرائيليّ**. بعد عمليّة الضمّ، فُرض القانون والأنظمة والإدارة الإسرائيليّة على هذه المناطق.

أضاف ضمّ القدس الشرقيّة إلى المدينة نحو **66,000 عربيّ فلسطينيّ** ممّن كانوا يقطنون في المنطقة التي ضُمَّت (نحو 24% من سكّان المدينة حينذاك). وبحسب معطيات بلدية القدس، تَضاعفَ عددُ السكّان العرب في المدينة الشرقيّة منذ عمليّة الضمّ 4.5 مرّات، إذ **وصلت نسبتهم في نهاية العام 2009 إلى 36 % من المجموع السكّاني العام لسكّان القدس الذي قُدّر بـــ 835,450 نسمة**.

طَوال عصور متواصلة، كانت القدس مثابة المركز المدينيّ والتجاريّ والثقافيّ والخدماتيّ للضفّة الغربيّة، لكن **جدار الفصل الذي أصبح يحيط المدينة عزلها تمامًا عن محيطها. تنطوي عمليّة الفصل هذه على إسقاطات اقتصاديّة واجتماعيّة قاسية على سكّان القدس الشرقيّة**.

القدس الشرقيّة بالأرقام

عدد السكّان: نحو 303،429، أي ما يعادل 36% من مجموع سكّان المدينة العامّ (معطيات نهاية العام 2009).

العائلات التي تقبع تحت خط الفقر: 65.1% (مقابل 30.8% من العائلات اليهوديّة في المدينة)[2008].

الأولاد الذين تحت خطّ الفقر: 74.4% من الأولاد العرب في المدينة (مقابل 45.1% من الأولاد اليهود في المدينة) [2008].

مصادرة الأراضي: منذ ضَمِّ المدينة إليها، صادرت إسرائيل 24,500 دونم، أي ما يعادل ثلث مساحة القدس الشرقيّة، والتي كانت بملكيّة عربيّة خاصّة.

البناء: حتّى نهاية العام 2007، بُنيت على الأراضي التي صودرت 50,197 وحدة سكنيّة مُعَدّة للسكّان اليهود، و لم تُبنَ حتّى وحدة سكنيّة واحدة للسكّان الفلسطينيّين.

هدم البيوت: خلال العام 2009، هدمت بلديّة القدس 80 منـــزلاً وبناية في القدس الشرقيّة، وفقد نتيجة لذلك 300 شخصا منازلهم.

النقص في الربط بشبكة المياه: لما يقارب 160,000 من السكّان.

النقص في خطوط الصرف الصحّيّ: 50 كيلومترًا من الخطوط الرئيسيّة.

النقص في غرف التدريس: حوالي 1,000 غرفة تدريسيّة.

نسبة التسرّب من المدارس: حوالي 50%.

عدد فروع البريد: 8، مقابل 42 في المدينة الغربية.

المميّزات السكّانية: مجموعة سكّانية فتيّة وفقيرة

القدس الشرقيّة هي إحدى أكثر المدن فقرًا %65.1 من العائلات الفلسطينيّة في القدس تقبع (بحسب معهد "يروشلايم" من العام 2008) تحت خطّ الفقر، مقابل %30.8 من العائلات اليهوديّة في القدس التي تقبع تحت هذا الخطّ. انتشار الفقر لدى السكّان العرب في القدس يفوق بصورة ملحوظة انتشارَهُ لدى مجمل السكّان في إسرائيل الذين يصل مؤشّر الفقر في صفوف عائلاتهم إلى %23.7. وضعُ الأولاد في معطيات الفقر أشدّ بؤسًا في القدس الشرقيّة، إذ يقبع %74.4 من أولاد المدينة الفلسطينيين تحت خطّ الفقر –مقابل %45.1 من الأولاد اليهود. يرزح أكثر من 95,000 من أولاد القدس الشرقيّة تحت نير الفقر المتواصل.

يشار أن الشريحة السكانية في القدس الشرقية فتيّة نسبياً، وبحسب بيانات بلدية القدس لنهاية العام 2009 فإن 43.5% من سكان القدس الشرقية هم من القاصرين مقابل 34.1% في القدس الغربية. وبحسب معطيات معهد "يروشلايَم" فقد وصل معدل متوسط العمر للسكان العرب في القدس في نهاية العام 2008 إلى 19.3 عاما (مقابل 25.3 في صفوف السكان اليهود).

الانتهاكات الاجتماعيّة والإهمال من قبل السلطات

ما دامت إسرائيل تسيطر على منطقة القدس الشرقيّة وتعرّف سكانها بأنهم سكان إسرائيل، فمن واجبها الاهتمام برفاهيتهم وحقوقهم الإنسانية. حتّى بحسب القانون الإسرائيليّ، يحقّ لهؤلاء السكّان, الحصول على جميع الخدمات والحقوق التي يتمتّع بها سكّان الدولة. على الرغم من ذلك، ومنذ العام 1967، لم ترصد دولة إسرائيل الموارد الضروريّة لتطوير سكّان القدس الشرقيّة والاعتناء بهم، وهي الموارد التي تستوجبها الاحتياجات الفيزيائية للمدينة، واحتياجات السكّان النابعة من تكاثرهم الطبيعيّ. تنعكس الممارسات الإسرائيليّة، المتواصلة منذ أربعة عقود، من خلال التمييز في مجالات البناء والتخطيط، ومصادرة الأراضي، والاستثمار الشحيح في البنى التحتيّة والخدمات الحكوميّة والبلديّة. نتيجة لهذه الممارسات، يعيش سكّان القدس الشرقيّة في ضائقة بالغة الصعوبة، وتتدهور أوضاعهم من السيّئ إلى الأسوأ.

التمييز في مجالات البناء والتخطيط، ومصادرة الأراضي، والاستثمار الشحيح في الخدمات الحكوميّة والبلديّة، هو انعكاس للسياسة الإسرائيليّة للمحافظة على أغلبيّة يهوديّة ودفع سكّان المدينة الفلسطينيّين إلى خارج المدينة.

الواقع المعيشيّ في القدس الشرقيّة يشكّل دائرة متواصلة من الإهمال والتمييز والفاقة، والنقص. كلّ هذه العوامل مجتمعةً، بالإضافة إلى سلخ المدينة عن الضفّة الغربيّة عقب بناء جدار الفصل، دفعت بالأمور نحو الانهيار الاقتصاديّ والاجتماعيّ لهذا الجزء من المدينة. لا تحصل الغالبيّة العظمى من السكّان في المنطقة على الخدمات الأساسيّة، ولا يمكنها حتّى شراء هذه الخدمات. الشرائح الأكثر تضرّرًا هي الفئات المسحوقة والمستضعَفة: المسنّون، والأولاد، وذوو المحدوديّة (ذوو القُصور). **وَلّدَ الفقرُ المزمن ظواهرَ اجتماعيّة قاسية**، نحو: تهلهُل المنظومة العائليّة؛ ارتفاع مستوى العنف داخل العائلة؛ التراجع في أداء الاولاد الذي يتجسّد في نِسَب تسرّب عالية من المدارس، والالتحاق المبكّر بسوق العمالة الأسوَد؛ تفشّي الجريمة وتعاطي المخدّرات والاتّجار بها؛ المشاكل في الصحّة والتغذية؛ وغير ذلك. **التفسير المنطقيّ الوحيد لهذا التمييز هو**

السياسة المتعمَّدة من قبل سلطات الدولة التي تعمل على دفع السكّان الفلسطينيّين إلى الرحيل من المدينة، بغية المحافظة على الأغلبيّة اليهوديّة على الأمد البعيد.

وضعية الإقامة لسكان القدس الشرقية

بعد حرب الأيّام الستّة و"ضمّ" القدس الشرقيّة إلى دولة إسرائيل، حصل سكّانها على **مكانة مواطنيّة كـ "سكّان ثابتين" (مقيمين دائمين) في دولة إسرائيل.** الحقّ الأساسيّ الذي توفّره هذه المكانة هو **الحقّ في السكن والعمل داخل إسرائيل** دون الحاجة إلى تصاريح خاصّة. يحقّ للسكّان الثابتين كذلك الحصول على **الحقوق الاجتماعيّة بحسب قانون التأمين الوطنيّ والتأمين الصحّيّ، والاقتراع –في الانتخابات البلديّة، لا في الانتخابات البرلمانيّة.** وبعكس المواطنة، لا تنتقل مكانة الإقامة الدائمة للأولاد، إلاّ إذا توافرت جملة من الشروط. وعلى السكّان الذين يرتبطون بزواج بمن هم ليسوا سكّانًا، أو مواطنين إسرائيليّين، تقديم طلب لَمّ شمل العائلة.

> **في واقع الأمر، تعامل دولة إسرائيل سكّان القدس الشرقيّة كغرباء يمكن سلب مكانتهم بسهولة بالغة. مرّة تلو الأخرى، يجد سكّان القدس الشرقيّة أنفسهم مرغَمين على إثبات إقامتهم في المدينة.**

في واقع الأمر، تتعامل دولة إسرائيل مع سكّان القدس الشرقيّة كغرباء يمكن سلب مكانتهم على نحو اعتياديّ. مرّة تلو الأخرى، يجد سكّان القدس الشرقيّة أنفسهم مرغَمين على إثبات إقامتهم في المدينة، أمام وزارة الداخليّة ومؤسّسة التأمين الوطنيّ اللتين تُجْرِيان تحرّيات وتحقيقات ترمي –في نهاية المطاف– إلى سحب مكانة هؤلاء السكّان.

في الكثير من الأحيان، تجري عمليّة سلب المكانة على نحو اعتباطيّ، وبدون توفير حقّ الادّعاء، ويجري اكتشاف الأمر في وقت لاحقٍ متأخّر، وذلك عند تقديم طلب للحصول على الخدمات. **منذ العام 1967 وحتى نهاية العام 2008 قامت وزارة الداخلية بسحب الإقامة لأكثر من 13،000 شخص من سكان القدس الشرقين. حيث تم سحب نصف هذه الاقامات بين عام 2006–2008.** الارتفاع الحاد في عدد الذين سلبت مكانتهم فسّر بأنه ناتج عن "تحسين عمل وإشراف الوزارة". وبكلمات أخرى فإن " التنجيع" بالنسبة لوزارة الداخلية هو اصطياد اكبر عدد من الفلسطينيين في شبكة سياسة مصادرة المكانة/الإقامة وليس تقديم الخدمة الأفضل.

مكتب وزارة الداخليّة في القدس الشرقيّة (وهو الذي يقدّم الخدمات للسكّان الفلسطينيّين فقط) تحوَّلَ إلى اسم مرادف للخدمة الرديئة التي لا تطاق.

الاكتظاظ في هذا المكتب بالغ الشدّة، وتستغرق معالجة التوجّهات أشهرًا عديدة، بل سنوات طويلة في بعض الأحيان. يجد السكّان أنفسهم مرغَمين على انتظار دورهم في طابور طويل (على الرغم من نقل مقرّ المكتب إلى بناية جديدة) ويعود العديد ممَن يُفلحون في الدخول إلى المكتب صفر اليدين دون أن يحصلوا على الخدمة. **لقاءَ بعض الخدمات الأساسيّة (كتنظيم مكانة الأولاد وتسجيلهم) تُجبَى رسوم يبلغ مقدارها مئات الشواكل،** ويُطلب من المتوجّهين إحضارُ الكثير من الوثائق. الكثيرون من طالبي الخدمة يُضطرّون إلى الاستعانة بالمحامين، ويضطرون للتوجه إلى المحاكم، بغية الحصول على مطلبهم. تعمل **جمعيّة حقوق المواطن** حِيال السلطات، ابتغاءَ إزالة العوائق البيروقراطيّة وتعزيز مُتاحيّة الخدمات في وزارة الداخليّة.

يحظر قانون المواطنة والدخول إلى إسرائيل (تعليمات مؤقتة)- 2003 منح مكانة ثابتة في إسرائيل لسكان الأراضي المحتلة. هذا القانون مس بشكل خطير بسكان القدس الشرقية الفلسطينيين، الذين يعتبرون سكان الضفة الغربية امتدادهم السكاني الطبيعي لهدف الزواج وتأسيس الوحدة العائلية. يلحق هذا القانون الضرر الفادح بالأولاد كذلك. فبسبب الرابط الوثيق مع الضفة الغربية يتسجل أبناء سكان القدس الشرقية في الكثير من الأحيان في سجل سكان السلطة الفلسطينية، وإذا ما حصل الأمر تعتبرهم وزارة الداخلية سكان الأراضي المحتلة الذين لا يحق لهم الحصول على مكانة/الإقامة ثابتة في إسرائيل.

يعيش الكثير من السكّان الفلسطينيّين على هامش منطقة نفوذ بلديّة للقدس دون أن تُنظم مكانتهم القانونيّة. على امتداد السنين، حافظ هؤلاء السكّان على رابط وثيق مع الضفّة الغربيّة. **الجدار الفاصل عزلهم عن مركز حياتهم في الضفّة الغربيّة، وسجنهم في منطقة نفوذ القدس دون مكانة مُواطنيّة كـ "سكّان ثابتين"** . في العام 2007، اتّخذت حكومة إسرائيل قرارًا يحرم هؤلاء السكّان من الحصول على إقامة دائمة في إسرائيل، ويحصلون -بدل ذلك- على تصاريح أقامة مؤقّتة تُحرّرها سلطات الجيش. يقترن الحصول على هذه التصاريح بإجراءات بيروقراطيّة معقّدة ومكلفه. يُسمح لمن يحصلون على التصاريح بالنوم في بيوتهم، ولا يُسمح لهم بالعمل في القدس أو قيادة المركبات داخلها، ولا يحقّ لهم الحصول على خدمات تعليميّة وصحّـــيّة، ولا على خدمات الشؤون الاجتماعيّة. على أرض الواقع، خَلقت إقامةُ الجدار الفاصل وقرارُ الحكومة "جيتوات" يعيش فيها الفلسطينيّون كغرباء داخل بيوتهم، ويعانون من ضائقة مُزمنة. التمست **جمعيّة حقوق المواطن** إلى المحكمة العليا بخصوص هؤلاء السكّان الذين سَجَنهم الجدارُ الفاصل داخل القدس، وطالبت بالتخفيف من معاناتهم اليوميّة. لا زالت هذه الالتماسات قيد التداول في المحكمة، و لم يصادَق حتّى الآن على تسويات تُمكّنهم من ممارسة الحدّ الأدنى من الحياة الاعتياديّة.

التمييز في مجال التخطيط والبناء

على الرغم من ازدياد عدد سكان القدس الشرقية العرب 4.5 مرات منذ ضمها إلى إسرائيل، إلا أن استصدار رخص بناء لبنايات جديدة في القدس الشرقيّة يكاد يكون غير ممكن **منذ عشرات السنين**. مسبّبات هذا الوضع هي مزيج معقّد من مصادرة الأراضي (التي استُخدِمت غالبيّتها لبناء الأحياء اليهوديّة)، وعدم وجود التسويات التخطيطيّة لسائر الأراضي، ممّا أدّى إلى استحالة الحصول على تراخيص بناء في أقسام كثيرة من المدينة الشرقيّة. في الأماكن القليلة التي وُضعت لها خرائط هيكليّة حديثة، تبلغ نِسَب البناء (النسبة التي يُسمح بالبناء عليها من مساحة الأرض الكلّــيّة) 25%-75% فقط, مقابل 75%-125% في القدس الغربيّة. بالإضافة إلى ذلك، تفرض السلطات على الراغبين في الحصول على رخصة بناء في القدس الشرقيّة سلسلة طويلة ومضنية من الإجراءات الباهظة الكلفة. بعض هذه المدفوعات حصريّ للمواطن الفلسطينيّ، وبعضها مماثل لتلك التي تُفرض في المدينة الغربيّة، لكن الحالة الاقتصاديّة المتردّية للسكّان الفلسطينيّين تجعل من هذه الرسوم عبئًا لا يمكنهم تحمُّله.

منذ عشرات السنين، يكاد استصدار رخص بناء لمبانٍ جديدة في القدس الشرقيّة يكون غير ممكن. ترسخ الخارطة الهيكلية " القدس 2000" هذه السياسة التمييزية والمتحيّزة.

الاكتظاظ الذي لا يطاق في القدس الشرقيّة هو احد تجسدات هذه السياسة. ويستدل من معطيات **معهد "يروشلايم" أن معدل الاكتظاظ السكاني في القدس الشرقية في العام 2008 هو ضعف الاكتظاظ في القدس الغربية ويصل إلى 1.9 فردا في الغرفة الواحدة مقابل فرد واحد (1) في الغرفة في القدس الغربية.**

في مقابل الوضع في القدس الشرقية، يحظى سكّان الأحياء اليهوديّة في القدس باستثمارات ضخمة، وثورة إعماريّة واسعة. من الواضح أنّ الحديث يدور هنا عن تمييز صارخ يرمي إلى الحدّ من البناء القانونيّ لدى السكّان الفلسطينيّين، وإلى تقليص حيّز نموّ الأحياء العربيّة.

تمثل الأمل في طرح حل للمشكلة في المصادقة على خارطة هيكلية جديدة لمدينة القدس. هذه الخارطة تتواجد في مرحلة التحضير منذ عشر سنوات. لكن الخارطة الهيكلية للقدس "2000" التي صودق عليها من قبل اللجنة المحلّـيّة للتخطيط والبناء في العام 2006 تعزّز وتثبّتُ السياسات التمييزيّة المتحيّزة، عَبْر تخصيص غير كافٍ للوحدات السكّانيّة والمناطق الصناعية والبنى التحتيّة المُعَدّة للسكّان العرب. وقد كان من المفترض أن يجري إيداع هذه الخارطة لتلقى الاعتراضات في العام 2008 لكن وزير الداخلية يؤجل ذلك منذ عام تقريبا وبدون ان يملك الصلاحية لذلك.

بسبب التمييز في سياسة التخطيط، بُنيت وتبنى معظم البنايات في القدس الشرقيّة دون تراخيص بناء، وأصبح سكّانها يعيشون في اكتظاظ شديد، ويعتريهم خوف دائم من هدم السقف الذي يُؤويهم. ظاهرة البناء غير المرخَّص الكثيفة تكشف النقاب عن أنّ جهاز التنظيم والبناء لا يتعامل –ولا يريد التعامل– مع الاحتياجات الحقيقيّة للسكّان، أكثر ممّا تكشف عن عدم رغبة الناس في الامتثال للقانون، وهذا ما تعترف فيه بلدية القدس كذلك.

وعلى الرغم من مسؤوليّة البلديّة ومؤسّسات التخطيط عن هذا الوضع، **تنفَّذ سياسة العقوبات وفرض القانون (التي تشمل هدم البيوت وفرض الغرامات) من خلال ممارَسات تمييزيّة جليّة.** في العام 2009، جرى هدم 80 بناية في القدس الشرقية مقابل 57 في المدينة الغربية ، ونتج عن ذلك فقدان حوالي 300 شخصا لبيوتهم في شرقي القدس، بمن فيهم 149 طفلا.

تطالب جمعيّة حقوق المواطن –بالتعاون مع جمعيّة "بمكوم"– السلطات المعنيّة، بالتوقّف عن سياسة هدم البيوت، وتقوم الجمعيتان بتطوير مجال التخطيط في القدس الشرقيّة.

التربية والتعليم: نقص خطير في الغرف التدريسيّة

ثمّة العديد من المشاكل المستعصية في مجال التعليم في القدس الشرقيّة، وفي مقدّمتها النقص الحادّ في الغرف التدريسيّة الذي يحرم الكثير من الأولاد من حقهم في التعليم. تَضاعَفَ عدد السكّان في المنطقة خلال العقود الأربعة الأخيرة أربع مرّات ونصف، لكنّ جهاز التعليم لم يتطوّر على نحو يلائم الاحتياجات المتغيّرة، ولم تُبْنَ تقريبًا غرف دراسيّة جديدة. ويشير تقرير مراقب الدولة إلى وجود نقص بنحو 1,000 غرفة تدريسيّة للعام الدراسي 2009.

بسبب النقص الحادّ في الغرف الدراسية، لا يتواجد على مقاعد الدراسة في المدارس التابعة لبلديّة القدس سوى نحو نصف الأولاد الذين في سنّ الدراسة، ويعاني هؤلاء –في بعض الأحيان– من اكتظاظ شديد ومن ظروف تدريس بالغة الصعوبة. وبحسب بيانات معهد "يروشلايم" فقد وصل معدّل الطلاب في الغرفة التدريسية في المدارس الابتدائية في القدس الشرقية إلى 32 طالباً مقابل 24 طالبا في المدينة الغربية. وبسبب ضائقة الغرف التدريسيّة، تُستخدم مبانٍ غير ملائمة، ويُعمَل بنظام "الورديّة الثانية" في المدارس. بحسب بيانات البلدية فإن أكثر من نصف الغرف التدريسية في المدارس البلدية في القدس الشرقية لم تكن "معياريّة" (704 غرفة تدريسيّة من أصل 1360)، و221 منها تعمل في بنايات " غير لائقة".

على الرغم من التزام البلدية أمام المحكمة العليا ببناء مئات الغرف التدريسية في القدس الشرقية بغية الاستجابة للنقص الحاد فإن وتيرة البناء بطيئة للغاية. منذ العام 2001 وحتى اليوم أضيفت 263 غرفة تدريسيّة فقط، ويتبين من البيانات التي قدمتها بلدية القدس ووزارة التربية والتعليم للمحكمة العليا أن عشرات الغرف التدريسية فقط ستضاف في السنوات القادمة لجهاز التعليم في القدس الشرقية.

تشير تقديرات بلديّة القدس إلى أن **نسبة التسرّب في التعليم فوق الابتدائيّ في القدس الشرقيّة تبلغ نحو 50% من المجموع العامّ للتلاميذ.** وبغية المقارنة، نشير أنّ نسبة التسرّب في الوسط اليهوديّ في القدس تبلغ 7.4%، وتبلغ أعلى نسبة تسرُّب في إسرائيل 11.8% (وذلك في قرية جسر الزرقاء).

بسبب المشاكل المستعصية في مجال التعليم في القدس الشرقيّة والنقص في الغرف التدريسيّة، لا يستطيع جهاز التعليم الرسمي استيعاب عشرات آلاف الطلاب. حيث تتبين من معالجة بيانات الكتاب السنوي للتربية والتعليم لمديرية التربية التابعة لبلدية القدس أن 12000 طالبا في سن التعليم الإلزامي لم يتسجلوا في أي من الأطر التعليمية.

بيانات بلدية القدس للسنة الدراسية 2009-2010

الأطر التعليمية	عدد الطلاب
بلدية	42,238
معترف بها	20,033
الوقف	6,408
الخاصة	13,955
المجموع	**81,721**

عدد الأولاد في سن التعليم الإلزامي (5-18) (بحسب سجل السكان في بلدية القدس)	**93,633**

← **11,912 ولدا لا يتعلمون**

يشار، وبحسب التقارير التي وصلت إلى جمعية حقوق المواطن من ناشطين في القدس الشرقية أن هنالك أعداد أكبر من الطلاب في مدارس الوقف لذا فمن المحتمل ان عدد الطلاب الذين لا يرتادون مقاعد الدراسة اقل من ذلك، لكننا لا نملك أرقاما دقيقة.

على الرغم من الوضع الصعب لجهاز التعليم في القدس الشرقية وعلى الرغم من المعطيات التي تشير إلى مستويات التعليم المتدنية، فما تزال بلدية القدس تميّز تلاميذ القدس الشرقية في الميزانيات. ويستشف من بيانات البلدية التي نشرت على الملأ أن الميزانية التي استثمرت عام 2008 في الطالب بالمدرسة الابتدائية في القدس الشرقية وصلت إلى 577 شيكل في العام مقابل 2,372 شيكل جرى استثمارهم في الطالب اليهودي في القدس الغربية.

تعالج جمعية حقوق المواطن بالتعاون مع لجان الأهالي للسنة الرابعة على التوالي موضوع الأولاد الذين لم يتوفر لهم إطاراً تعليميا في جهاز التعليم البلدي. تنجح هذه المعالجة في إيجاد الحلول لهؤلاء الأولاد، لكن ثمّة آخرون كثيرون (ممّن يحقّ لهم الحصول على التعليم المجّانيّ من الدولة) يُضطرّون إلى البحث عن حلول خارج الأُطُر الرسميّة، كالمدارس الخاصّة في القدس والضفّة الغربيّة، وهذا ما يُلقي على كاهل عائلاتهم حِملاً ماليًّا ثقيلاً. التمست جمعية حقوق المواطن للمحكمة العليا مطالبة بإعادة القسط المالي الذي يضطر الأولاد في القدس الشرقية تسديده مقابل الدراسة في المدارس الخاصة.

غياب أُطُر التعليم لجيل الطفولة المبكّرة

يعيش اليوم في القدس الشرقيّة نحو 15,000 طفل في سنّ الثالثة وسنّ الرابعة وما بينهما، لكن 90% من هؤلاء لا ينتسبون إلى أيّ من الأُطُر التعليميّة. وعلى الرغم من أهمـــيّة التعليم المبكّر البالغة وتأثيراته على تطوّر ونموّ الطفل، تكاد السلطات المسؤولة عن التعليم في القدس الشرقيّة لا تنشط في هذا المجال. ففي القدس الشرقيّة، لا يعمل سوى إطارين تربويّين لسِنّ الطفولة المبكّرة، ويستقبلان ما لا يزيد عن 55 طفلا. (نحو 1,900 طفل آخر يقصدون عشرات رياض الأطفال الخاصّة التي تجبي أقساطًا دراسيّة مرتفعة نسبيًّا)، مقابل 56 بستانا بلديا يعمل في المدينة الغربية.

ينبع هذا الوضع المقلق من **عدم تطبيق تعديل لقانون التعليم الإلزاميّ (وهو الذي يوفّر تعليمًا إلزاميًّا مجّانيًّا لأبناء سن الثالثة والرابعة) في القدس الشرقيّة.** في العام 1999، بدأ العمل بهذا التعديل على نحو تدريجيّ، حيث في البداية حظِيَ به أبناء الأحياء والبلدات التي تنتمي إلى أدنى الطبقات الاجتماعيّة-الاقتصاديّة. وعلى الرغم من أنّ أحياء القدس الشرقيّة هي الأكثر فقرًا في القدس حسب معطيات مركز الإحصاء الإسرائيلي ، تَقرَّر اختيار أحياء من القدس الغربيّة كي تحصل على التعليم المجّانيّ لأبناء سنّ الثالثة والرابعة. غالبيّة هذه الأحياء تُدْرَج في مكانة اقتصاديّة أعلى من جميع أحياء القدس الشرقيّة.

تعمل **جمعيّة حقوق المواطن**، بالتعاون مع ائتلاف منظّمات وناشطين من أهالي القدس الشرقيّة، في سبيل تحصيل مرسوم لوزارة التربية والتعليم يأمر بإقامة أُطُر تربويّة لأبناء سنّ الثالثة والرابعة في القدس الشرقيّة. إلى الآن، ترفض وزارة التربية والتعليم المصادقة على الطلبات في هذا الموضوع.

إهمال خطير في توفير الخدمات

يستحق سكان القدس الشرقية بحسب القانون الحصول على خدمات كاملة ومتساوية من قبل البلدية والسلطات الأخرى في إسرائيل. ولكن عمليا ثمة تمييز وإجحاف وإهمال في جميع الخدمات الأساسية التي من المفترض أن توفّر للسكان.

كل من يلقي نظره عابره على شوارع القدس الشرقية يرى صورة سيئة لإهمال على مدار السنين: وضع الشوارع والأرصفة وممرّات المشاة شديد البؤس، ممّا يتسبّب بإلحاق الضرر بالناس والممتلكات. أمّا الحدائق العامّة، فهي مشهد نادر الوجود, وأكوامُ القمامة منتشرة في كل مكان.

أحد أوجه التمييز والإهمال يتجسّد بعدم مُتاحيّة خدمات البلدية لسكان القدس الشرقية. أنّ **غالبيّة الاستمارات التي تصدرها البلديّة غير مترجمة إلى اللغة العربيّة**. بعد توجّه **جمعيّة حقوق المواطن** إلى بلديّة القدس في هذا الخصوص، على امتداد عام ونصف العام، كي تقوم بتصحيح الوضع أعلنت البلديّة مؤخّرًا موافقتها على ترجمة الوثائق إلى العربيّة، وحتى الآن لم تترجم سوى 40 استمارة من أصل 90، ومعظمها يتعلق بضريبة الأرنونا والتخطيط والبناء.

خدمات البريد في **القدس الشرقيّة** شبه معدومة، إذ تقوم **8 وحدات بريد بخدمة ما يزيد عن 300,000 نسمة، مقابل 42 وحدة تخدم 500,000 نسمة في القدس الغربيّة. سعاة البريد لا يصلون تقريبا إلى القدس الشرقيه، ويتم توزيع البريد على نحو منقوص. لا غرابة، إذًا، في أنّ معظم الرسائل لا تصل إلى أصحابها في التاريخ المحدَّد، أو في أنّها لا تصل بتاتًا. توجّهت جمعيّة حقوق الإنسان** في العامين الأخيرَيْن، باسم ممثّلي أحياء القدس الشرقيّة، إلى سلطة البريد ووزارة الاتّصالات، مطالِبةً إيّاهما بتحسين خدمات البريد؛ لكن الوعود كثيرة والتنفيذ شبه معدوم.

إهمال في خدمات الوقاية الصحيّة

أكثر ما يبرز للعيان في القدس الشرقية هي أكوام النفايات في الشوارع وعلى جوانب الطرقات والتي تتراكم بسبب النقص الخطير في خدمات الوقاية الصحية. حظيت حالة الوقاية الصحية بالقدس الشرقية بتطرق خاص في تقرير مراقب الدولة للعام 2008 والذي حدد بأن معالجة البلدية للنظافة في القدس الشرقية تعاني من النقص والإهمال المتواصل.

يتجسد الإهمال في جميع مرافق الوقاية الصحية: مئات الشوارع بالقدس الشرقية لا تحصل قط على خدمات لإخلاء القمامة أما الشوارع التي تحظى بهذه الخدمة فهي جزئية جداً, يوجد نقص حاد لحاويات القمامة, أما الحاويات الموجودة فهي غير صالحة ومليئة, توجد فقط القليل من الحاويات العامة الصغيرة في الشوارع. هذا الوضع الصعب يؤدي إلى ضرر بيئي حاد وخطورة على صحة السكان كما يؤدي إلى ظهور الكثير من القوارض.

أكثر الأحياء التي تعاني من النقص بخدمات الوقاية الصحية هي الأحياء التي بقيت خلق جدار الفصل, التي فيها خصخصة الخدمات. ففي حي رأس خميس على سبيل المثال **توجد 10 حاويات نفايات لخدمة أكثر من**

10,000 مواطن، وبعضها تعاني من العطب. في غياب خدمات الوقاية الصحية البلدية يضطر سكان الحي إيجاد حلول لضائقتهم من جيوبهم الخاصة بواسطة اقتناء حاويات لتجميع للقمامة وتوظيف عامل نظافة.

تمثل **جمعية حقوق المواطن** سكان أحياء صور باهر وأم طوبه في التماس ضد بلدية القدس من اجل تنظيم خدمات النظافة في الأحياء.

ربط بشبكة المياه منقوص

ينعكس التمييز بين الأحياء اليهوديّة والعربيّة في مجال التخطيط -في ما ينعكس- في مجال توفير المياه العذبة، التي تُعتبر أحد الموارد الأساسيّة للحياة البشريّة. وبما أنّ قانون التخطيط والبناء يحظر ربط البنايات غير المرخّصة بشبكة المياه البلديّة، يُحرم عشرات الآلاف من سكّان القدس الشرقيّة من الحصول على المياه بشكل منتظم. **وبحسب التقديرات التي تعتمد على بيانات شركة "غيحون" اتحاد المجاري والماء في القدس، أكثر من نصف السكّان (نحو 160,000 نسمة) لا يتزوّدون بالمياه بصورة قانونيّة.**

في ظلّ غياب الارتباط المنظّم بشبكة المياه، يُضطرّ الناس إلى شراء الماء والاكتفاء بكمّـيّة قليلة من الماء المتدنّي الجودة.

في ظلّ غياب خَيارات أخرى، يُضطرّ السكّان إلى الارتباط ارتباطًا غير قانونيّ بالأنابيب الرئيسيّة، أو بأنابيب بيوت جيرانهم المرتبطة على نحو قانونيّ بشبكة المياه، أو إلى الاكتفاء بصهاريج تجميع المياه. هذه الحلول تجبي أثمانًا باهظة، إذ **تتدفّق المياه بضغط منخفض، ولا تتوافر بصورة منتظمة**. تكون المياهُ في داخل الحاويات عُرضةً لمصادر تلوُّث مختلفة، بدءًا بالجراثيم وصولاً إلى جيف الطيور. يتسبّب النقص في المياه العذبة والجارية بتراجع في مستوى النظافة (صعوبة في الاستحمام، وغسل الأواني، وتنظيف البيوت)، وبتفاقم خطر تفشّي شتّى الأمراض التلوّثيّة. تؤدّي كلّ هذه إلى انتهاك خطير لحقّ سكّان القدس الشرقيّة في الكرامة والصحّة والظروف المعيشيّة اللائقة.

في هذه الأيام، تحاول **جمعيّة حقوق المواطن** إلى حث الحكومة لسَنّ قانون يهدف إلى التغلّب على العقبات القضائيّة التي تَحُول دون تزوُّد جميع سكّان القدس الشرقيّة بالمياه بصورة منظّمة، لكنّ تَجاوُب الجهات السياسيّة حتّى الآن هزيل للغاية.

شبكات الصرف الصحّيّ وتصريف المياه متداعية

تعاني البنى التحتيّة لشبكات الصرف الصحّيّ وتصريف المياه في القدس الشرقيّة كلّها من إهمال متراكم على امتداد سنين طويلة. **بحسب التقديرات التي تعتمد على بيانات شركة "غيحون" اتحاد المجاري والماء في القدس تفتقر القدس الشرقيّة إلى نحو 50 كيلومترًا من خطوط** المجاري. بعض أحياء المدينة لم تُربط قَطّ بشبكة الصرف الصحّيّ للبلديّة، ولا زال سكّانها يستخدمون الآبار الامتصاصيّة. في أحياء أخرى، شبكة الصرف الصحّيّ بالغة القِدَم، أو لا تحظى بالصيانة اللائقة.

يخلق الطفح المتكرّرُ للمياه العادمة ومياه التصريف آفات صحّيّةً خطيرةً: في الكثير من الأحيان، تتدفّق مياه الصرف الصحّيّ بمحاذاة البيوت ومواقع لعب الأولاد. علاوةً على ذلك، تساهم مضارّ الأحوال الجويّة في تفاقم المشكلة وتزيد من تهديد المخاطر الصحّيّة للسكّان. على الرغم من شكاوى السكّان المتكرّرة، لا تحرّك البلديّة ساكنًا، ولا تُجري الترميمات أو التحسينات المطلوبة.

وضع خطوط أنابيب الصرف الصحّيّ الجديدة يُشترَط بتسديد رسوم باهظة وضرائب تطويريّة مرتفعة لا يستطيع السكّان دفعها، لكن حتّى في الحالات التي يُبدي فيها السكّان استعدادهم لتمويل تكاليف وضع الأنابيب، تتلكّأ السلطات -غالبًا- في تنفيذ الأعمال المطلوبة.

جدار الفصل جعل المشاكل في مجال الصرف الصحّيّ تتفاقم، **إذ هُدمت عدّة كيلومترات من أنابيب الصرف خلال أعمال بناء الجدار.** بعد توجُّه **جمعيّة حقوق المواطن** إلى شركة "غيحون"، قامت هذه بتصليح خطّ المجاري الذي هُدم في منطقة مخيّم اللاجئين شعفاط، وفي "رأس خميس" على وجه التحديد.

خدمات اجتماعية منقوصة

ولدت أربعة عقود من الإهمال والتمييز والفاقة في القدس الشرقية عددا من الظواهر الاجتماعية القاسية. من الطبيعي توقُّع اهتمام بلديّة القدس ووزارة الرفاه الاجتماعيّ اهتمامًا خاصًّا بهذه الشريحة السكّانيّة التي تعاني من أزمات صعبة, لكن الواقع يُظهِر أنّ جهاز الخدمات الاجتماعيّة في القدس الشرقيّة يعاني من ضآلة في الميزانيّات، ومن تمييز متواصل مقارَنةً بالقدس الغربيّة. وليس من قبيل المبالغة أن يقال إنّ هذا الجهاز يقف على حافة الانهيار.

وعلى الرغم من أنّ 65.1% من العائلات **في القدس الشرقيّة تقبع تحت خطّ الفقر، تعالج خدمات الرفاه الاجتماعيّ** (**الشؤون الاجتماعيّة**) **فقط 10.3% من سكّان القدس الشرقيّة** (31،323 مواطنا بحسب بيانات قسم الرفاه للعام 2010). وعلى الرغم من ان سكان القدس الشرقية يشكلون 36% من المجموع العام لسكان المدينة وعلى الرغم من الفجوات في الوضع الاقتصادي- الاجتماعي مقابل سكان المدينة الغربية، على الرغم من ذلك فـ**قط 19% من الملاكات المخصصة لجهاز الرفاه في القدس تخدم سكان القدس الشرقية.**

عدد المِلاكات المخصَّصة لمكتب الشؤون الاجتماعيّة في القدس الشرقيّة هو الأقلّ من بين مِلاكات مكاتب الشؤون الاجتماعيّة المنتشرة في المدينة – 63.93، بينما يُرصَد لمكاتب المدينة الغربيّة 90 ملاكًا في المعدّل. بحسب معطيات نهاية 2009، قام عامل اجتماعيّ واحد بمعالجة 101 أسرة في القدس الغربيّة، **مقابل 141 أسرة عالجها العامل الاجتماعيّ الواحد في القدس الشرقيّة.**

بالإضافة إلى ذلك، **عدد مكاتب الشؤون الاجتماعيّة في القدس الشرقيّة أقل بكثير نسبة لعددها في القدس الغربية (3 مقابل 20).** قلّة عدد المكاتب تُقلّص مُتاحيّةَ الخدمات الاجتماعيّة للسكّان، ولا يعكس الصورةَ الحقيقيّة لحجم الضائقة التي يعاني منها السكّان.

توجّهت **جمعيّة** إلى وزارة الرفاه الاجتماعيّ، وإلى بلديّة القدس، بطلب زيادة عدد مِلاكات العاملين الاجتماعيّين المخصَّصة للقدس الشرقيّة. في أعقاب هذا التوجّه، أضيفَ 15 مِلاكًا لعاملين اجتماعيين تبارك **جمعية حقوق**

المواطن على هذه الخطوة. لكنها غير كافية بالمقارنة مع الاحتياجات، ولا تساهم في تغيير الوضع تغييرًا حقيقيًّا على ضوء التمييز المتراكم منذ سنين طويلة.

عنف الشرطة وانتهاك الحقوق الأساسيّة

غالبيّة الجمهور في إسرائيل تعتبر القدس الشرقيّة مكانًا مجهولاً وغامضًا. ويبدو أنّ السلطات تسمح لنفسها، بعيدًا عن عيون الإعلام والجمهور، بالتعامل مع السكّان بوحشيّة وعنف، وعلى نحوٍ مخالِفٍ للقانون. لا يمكن أن تمارَس هذه التصرّفات في أيّ مكان آخر في إسرائيل.

تصل إلى جمعيّات حقوق الإنسان شهاداتٌ كثيرة حول العنف الذي يمارسه رجال الشرطة في القدس الشرقيّة، بما في ذلك الاعتداءات التي يمارسها شرطيّو حرس الحدود. في الأشهر الأخيرة - على سبيل المثال — اتخذت الشرطة إجراءات فرض غير قانونية تجاه عشرات الأولاد في سن 12-15 وهم سكان حي سلوان، والذين تم اعتقالهم تحت جنح الظلام بتهمة رشق الحجارة، ووضعت القيود في أيديهم وبدون مرافقة ذويهم. وتحدث الأولاد أنهم تعرضوا للاعتداء الجسدي خلال فترة اعتقالهم. على سبيل المثال تحدث قاصر في سن الثانية عشرة من سكان سلوان بأنه اعتقل في الساعة الثالثة صباحا على يد قوات حرس الحدود الذين وصلوا إلى منزله، ووضعوا على يده السلاسل وسحبوه للمعتقل. خلال التحقيق أجبر على الركوع مقابل الحائط ومنع من التحرك وجرى الاعتداء عليه بالضرب لعدة مرات وتعرض كذلك للإهانات.

في القدس الشرقيّة، البعيدةِ عن أعين وسائل الإعلام والجمهور، تسمح الشرطة لنفسها بالتعامل مع السكّان على نحوٍ لا يمكن تخيّل حصولُه في أيّ مكان آخر في إسرائيل.

توجهت **جمعية حقوق المواطن** لقسم التحقيق مع الشرطيين وطالبت بفتح تحقيق بشبهة الاعتداء الخطير والعنف ضد عدد من السكان. في الكثير من الأحيان تُغلَق الشكاوى التي تقدَّم إلى قسم التحقيق مع الشرطيّين، بسبب ممارسات عنيفة من قِبَل الشرطة، دون إجراء التحقيق، أو بذريعة غياب الشأن العامّ. في عدد من الحالات استأنفت الجمعية على القرار بإغلاق الملفات دون محاكمة الشرطيين، هكذا على سبيل المثال جرى الاستئناف على إغلاق ملف ضد شرطيين قاموا بممارسة العنف القاسي ضد أربعة من سكان القدس الشرقية واثنين من القاصرين. على الرغم من أن مواد التحقيق قد أظهرت تناقضات كبيرة بين روايات الشرطين وغياب التفسير للجروح الخطيرة التي ظهرت على أجساد المعتدى عليهم.

في السنة الأخيرة حصل ارتفاع كبير في عدد الاعتداءات العنيفة التي شنها المستوطنون على سكان فلسطينيين. احد المواقع المركزية التي حصل فيها هذا الأمر هو حي الشيخ جراح، على خلفية احتجاج السكان ضد الاستيلاء اليهودي على بيوت الحي وإخلاءه من سكانه الفلسطينيين. مقابل هذا العنف المتزايد تقف الشرطة مكتوفة الأيدي ولا تحرك ساكناً ولا تحاول ردع المشتبه بهم في ممارسة العنف.

في السنة الفائتة حصل تصاعد في تنكيل الشرطة للنشيطين الذين يعملون في المجالات الاجتماعية الأهلية أو السياسية في القدس الشرقيّة. وتقوم الشرطة باستخدام غير قانوني لوسائل الترهيب والتخويف مثل الاعتقالات واستدعاء النشيطين للتحقيق بغية ثنيهم عن مواصلة نشاطهم الاجتماعي. هكذا على سبيل المثال توجهت **جمعية**

حقوق المواطن للمستشار القانوني للشرطة باسم أحد سكان القدس الشرقية، وهو عضو في لجنة سكان وادي حلوه في سلوان والذي استدعي ثلاث مرات في السنة الأخيرة للتحقيق في الشرطة بدون توجيه تهم جنائية. جرى التحقيق مع هذا المواطن لساعات طويلة حول نشاطه المجتمعي من خلال ممارسة التهديدات والضغوطات كي يتوقف عن نشاطه من اجل سكان الحي.

بالإضافة إلى ذلك، **تقوم الشرطة بإغلاق مكاتب الكثير من المنظّمات الاجتماعيّة، ومؤسّسات حقوق الإنسان الفلسطينيّة، التي تقدّم المساعدة إلى فلسطينيّي القدس الشرقيّة، وذلك بذرائع أمنيّة لا درايةَ لهذه المؤسّسات بتفاصيلها وطبيعتها.**

حرّيّة التنقّل، والتنكيل على المعابر

أدّى جدار الفصل إلى فصل أكثر من 100,000 من سكّان القدس الشرقيّة، الذين يقطنون في الأحياء التي تقع خلف الجدار (غالبيتها لا زال داخل مناطق النفوذ المحلّــيّة للقدس)، عن مركز حياتهم في القدس. ومع إغلاق حاجز الرام، في شباط من العام 2009، أصبح حاجز قلنديا (عطاروت) الواقع في شماليّ القدس ومعبر مخيم شعفاط المعْبرَان الوحيدَان اللذان يربطا بين شماليّ القدس ومركزها. يستخدم سكّان الأحياء الشماليّة، بالإضافة إلى الفلسطينيّين الذين يحملون تصاريح الدخول إلى إسرائيل، هذين الحاجزَين يوميًّا، في طريقهم إلى أماكن العمل والمدرسة والمؤسّسات الطبّــيّة وغيرها. على حاجز قلنديا، تُقدَّم كذلك الخدماتُ البلديّة للسكّان الذين تبقَّوْا خلف جدار الفصل –كخدمات البريد والتأمين الوطنيّ، واستقبال طالبي العمل من قبل وزارة العمل.

كلّ هذه ولّدت ضغوطًا هائلة على الحاجزين وظروفًا لا تُطاق. على الرغم من الالتزامات التي قطعتها الدولة على نفسها، **يعاني الناس على حاجز قلنديا من تأخير متواصل، ويُضطرّون إلى الانتظار ساعتين من الزمن عند دخولهم الحاجز وعودتهم عن طريقه.** في الفترة الأخيرة، أُلغيَ مَسْلك المواصلات العامّة الذي عمل في الحاجز، ممّا يُرغِم المسافرين الذين يصلون إلى الحاجز بالحافلات على الترجّل وقطع الحاجز سيراً على الأقدام. وهكذا –على سبيل المثال– يُضطرّ طلبة المدارس إلى النـــزول من الحافلة التي تُقلّهم وعبور الحاجز سيرًا على أقدامهم. في هذه الأيّام، لا يُسمح إلاّ لسائق السيّارة بعبور الحاجز بمركبته، بينما يُضطرّ المسافرون معه إلى عبور الحاجز سيرًا على أقدامهم –حتّى لو كانوا مرضى أو مسنّين أو نساءً حوامل.

بالإضافة إلى التقييدات القاسية على حرّيّة التنقل والإهانات التي ترافق عبور الحاجز، والانتظار ساعات طويلة، **يشتكي السكّان من العنف الجسديّ والكلاميّ الدائم الذي يمارسه ضدّهم الجنود المرابطون على حاجز قلندية.** يتعلّق كثير من هذه الشكاوى بتصرّفات أفراد شركة الحراسة الخاصّة الذين يديرون الحاجز، ويقومون بالتدخّل بعمل الجنود، ويتّخذون قرارات غير منطقيّة حول نوع التفتيش وطبيعته، ويعاملون المسافرين معاملة مُذِلّة.

ظاهرة خطيرة أخرى والتي تحولت إلى حالة روتينية في السنة الأخيرة هي **إغلاق حاجز قلندية لساعات طويلة وحتى لعدة أيام، على عكس الالتزام الذي قدمته الدولة للمحكمة العليا بإبقاء الحاجز مفتوحا على مدار ساعات اليوم.** يتكرر النمط ذاته في حاجز شعفاط حيث يغلق الحاجز على نحو اعتباطي في أحيان متقاربة، وتُسجّل حالات تنكيل بالسكان.

الإغلاق المتكرر للحواجز يشوش حياة عشرات آلاف الناس وينتهك حقهم في حرية التنقل والحق في كسب لقمة العيش والحصول على رعاية طبيّة والدراسة وغير ذلك. توجهت **جمعية حقوق المواطن** مرات عديدة في السنة الأخيرة للسلطات بطلبات لتنظيم العمل في المعابر والحواجز، وتمكّين السكان من الانتقال بدون إزعاج وبحسب التزامات الدولة للمحكمة العليا.

المصادر

بتسيلم، **شهادات عنف الشرطيين**

اللجنة ضد هدم البيوت، **معطيات هدم بيوت في القدس الشرقية،كانون الثاني– كانون الأول 2009**

الكنيست. مركز المعلومات والأبحاث. **التعليم في القدس الشرقية. أكتوبر 2006**

http://www.knesset.gov.il/MMM/doc.asp?doc=m01568&type=pdf

مؤسسة التامين الوطني، **أحجام الفقر والفجوات الاجتماعية، تقرير سنوي 2008**، مديرية الأبحاث والتخطيط. أكتوبر 2009، http://www.btl.gov.il/Publications/oni_report/Documents/oni2008.pdf

مديرية التربية والتعليم في القدس، **عرض ضوئي لجهاز التعليم في القدس الشرقية 2009–2010**، آب 2009 (عشية نقاش في لجنة التعليم التابعة للبلدية).

مديرية التربية والتعليم في القدس، **الكتاب السنوي للتعليم في القدس الشرقية 2009–2010**، موقع بلدية القدس، http://www.jerusalem.muni.il/jer_main/defaultnew.asp?lng=1/

شركة غيحون م.ض، " **ساعات الماء وخطوط الجاري في احياء في القدس الشرقية**"، رسالة لجمعية حقوق المواطن من تاريخ 8.3.2010.

مراقب الدولة، **تقرير مراقبة على الحكم المحلي للعام 2008**، 25.3.09,
http://www.mevaker.gov.il/serve/contentTree.asp?bookid=541&id=96&contentid=&parentcid=undefined&sw=1024&hw=698

مراقب الدولة ، **تقرير سنوي 59 للعام 2008**، 6.5.2009,

http://www.mevaker.gov.il/serve/contentTree.asp?bookid=545&id=57&contentid=&parentcid=undefined&sw=1024&hw=698

معهد يروشلايم لأبحاث إسرائيل، **الكتاب السنوي الإحصائي للقدس للعامين 2008/2009,**
/http://www.jiis.org.il

بلدية القدس، مديرية الخدمات الاجتماعية، " **خدمات الرفاه في القدس الشرقية**"، رسالة من تاريخ 25.2.2010

بلدية القدس، **سجل السكان بحسب السن والجنس في القدس**، 31.12.2009

بلدية القدس، **كتاب الميزانيّة 2008**

بلدية القدس، **موقع البلدية على الشبكة الالكترونية**، http://www.jerusalem.muni.il

لمزيد من المعلومات حول القدس الشرقية وقضايا حقوق الإنسان في إسرائيل
راجعوا موقع جمعية حقوق المواطن على الشبكة الالكترونيّة
www.acri.org.il/arab

جمعية حقوق المواطن في سطور

منذ ثلاثين عامًا ونيّف، تناضل جمعيّة حقوق المواطن في إسرائيل من أجل حقوق الإنسان، وحرّيّة التعبير، والمساواة، والحقّ في المأوى، ومن أجل تقديم خدمات صحّـيّة متساوية، ومن أجل الحقّ في التربية والتعليم، وحماية حقوق الإنسان في الأراضي المحتلّة، والمحافظة على خصوصيّة الفرد، وغيرها الكثير الكثير. وكلّ هذا في سبيل أن نتمكّن من التفوّه، والتفكير، والعيش في واقع يحترم حقوق الإنسان ويحفظ حقوقنا، ويحمينا. جمعيّة حقوق المواطن هي منظّمة مستقلّة وغير حزبيّة، مواردها من تبـــرّعات صناديق وأفراد في البلاد وخارجها، ومن رسوم العضويّة والنشاطات التطوّعيّة. ترتكز استقلاليّة الجمعيّة ومهنيّتها -في ما ترتكز- على سياستنا التقليديّة المتمثّلة في عدم المطالبة، ولا الحصول على التمويل من مصادر حزبيّة أو حكوميّة في إسرائيل.

نحن نؤمن يقينًا بأنّه -من خلال تضافر الجهود- في وسعنا تجذير وتعميق التزام المجتمع الإسرائيليّ بحقوق الإنسان، كي نتمكّن من العيش في مجتمع أكثر عدلاً وإنصافًا. ندعوكم للقراءة والانضمام إلى النضال من أجل حقوق الإنسان- من أجل حقوقنا جميعًا. لمزيد من المعلومات ندعوكم لزيارة موقعنا على الشبكة الإلكترونيّة، أو التوجّه إلينا عبر البريد الإلكترونيّ **mail@acri.org.il** ، أو الاتّصال بنا على الهاتف ذي الرقم: **02-6521218**

شكرنا

لجميع موظّفات جمعية حقوق المواطن وموظّفيها الذين ساعدوا في توفير المعلومات والمعطيات، وقرأوا، وقدموا ملاحظاتهم المهمة. الشكر لأعضاء الجمعية، للمتطوعين والممولين، الذين بفضل التزامهم ومساهمتهم نتمكن من تنفيذ نشاطنا.

كما نود التقدم بالشكر لزملائنا الناشطين للدفاع عن حقوق الإنسان في القدس الشرقية وهم: **صندوق إسرائيل الجديد**؛ جمعية إنسان، الطبيعة والقانون؛ بزخوت – المركز لحقوق الإنسان للأشخاص ذوي المحدوديات؛ بمكوم- مخططين من أجل الحقوق في التخطيط؛ بيتسيلم؛ اللجنة الشعبية لمناهضة التعذيب في إسرائيل؛ هموكيد لحماية الفرد؛ مشروع العيادة في كلية الحقوق بجامعة الحقوق؛ لجان الأهالي في أحياء القدس الشرقية؛ يديد – مركز الحقوق في المجتمع؛ يش دين؛ "هكيشت همزراحيت"؛ مركز العمل الأهلي في جامعة القدس؛ مركز القدس للحقوق الاجتماعية والاقتصادية؛ مركز القدس للاستشارة القانونية وحقوق الإنسان؛ مركز منيرفا لحقوق الإنسان؛ "عير عميم"؛ حاحمون لحقوق الإنسان.

Introduction

The following report attempts to expose the serious state of neglect, discrimination and violence that East Jerusalem residents face at the hands of Israeli authorities on a daily basis. This dire situation has led to the continuous violation of fundamental human rights, denying over 300,000 East Jerusalem residents of their basic rights to quality education, infrastructure, social services and safety.

Two Jerusalemites - writer Eyal Megged and historian Dr. Adel Mannna - share their perspectives in a foreword to this report. It is our hope that an enhanced awareness of the harsh reality in East Jerusalem will contribute to the efforts of those committed to safeguarding the human rights of all who call this city 'home'.

The Association for Civil Rights in Israel, Jerusalem 2010

Multi-dimensional Discrimination in Jerusalem/ By Dr. Adel Manna

The facts and figures presented in this new report by the Association for Civil Rights in Israel portray a bleak picture that ought to alarm its readers, particularly those who hold human rights dear to them. The Palestinian population of Jerusalem continues to suffer from policies of neglect, discrimination, and violence, which violate even their most basic human rights. Policies carried out in the past year by the Israeli government and Jerusalem Municipality only exasperated the plight of Palestinian Jerusalemites and deepened the existing gaps in poverty, housing, education, and quality of infrastructure and municipal services between both sides of the city.

I've become familiar with this bleak picture of continued discrimination not only from reports and researches, but also through my personal experiences as a resident of the city's Beit Hanina and Shuafat neighborhoods for close to three decades. For others, in Israel and abroad, such discoveries are new, and represent the ugly side of Israeli policy in the holy city.

A closer look at some of the new developments unfolding in specific neighborhoods of East Jerusalem reveals increasing dispossession and harassment at the hands of the authorities. The most striking examples to date are in Silwan and Sheikh Jarrah. For years, Palestinians have suffered from policies such as the expropriation of Arab-owned land for the purpose of building new neighborhoods for Jews; a failure to provide

sufficient building permits for Arab homes; and reoccurring home demolitions in Arab neighborhoods. The growing trend of settlement in Jerusalem – with the encouragement by Israeli authorities to settle in the heart of these two neighborhoods - fan the flames of conflict, dispute and tensions which already exist between Arabs and Jews. While Jews are encouraged to "reclaim Jewish property" dating from pre-1948 and settle in an Arab heartland, Palestinians are forbidden from reclaiming their rights to their lands, neighborhoods and houses in West Jerusalem. Such a blatant form of discrimination by the occupying power demonstrates an abuse of the existing legal system and imbalance of power.

The presiding Israeli Government and the Jerusalem Municipality headed by Nir Barkat bear responsibility for discriminatory policies in municipal service provision, which lead to growing gaps in the quality of infrastructure and basic services provided in Jewish and Arab neighborhoods. The completion of the Separation Barrier and the more stringent separation between Jerusalem and the West Bank enhance the multi-dimensional physical and mental distress suffered by Palestinian Jerusalemites. Such a policy undermines the repeated assertions of Israeli leaders that this is a country where equal rights and opportunities are granted to all, where discrimination due to religion, race or gender does not exist. Those who make the effort to closely examine the facts presented in this report may start to comprehend the harsh reality residents of East Jerusalem must endure.

A Tale of Two Cities/ By Eyal Megged

Nine out of ten Israeli citizens who swear by an eternal unified Jerusalem – do not know what they are talking about. The remaining ten percent acknowledge the reality on the ground, but strive to change it “for the sake of the Jewish people.”

It is time for a reality check for the overwhelming majority: A unified Jerusalem does not exist. The truth is, two cities exist side by side. A Western Jerusalem, where the 'Holyland' building scandal is presently unfolding, and an Eastern Jerusalem, parts of which are indeed holy land.

West Jerusalem is a Jewish city, while East Jerusalem is an Arab city.

There is no need to familiarize ourselves with West Jerusalem, our capital; we know it all too well, for better or for worst. As for East Jerusalem, it would not only be desirable but

also necessary to acquaint average Israelis with this eastern, Arab city. They would soon realize that 'Unified Jerusalem' is a coined phrase worth nothing, a ridiculous notion that follows suit with a disturbing tendency to deny the mere existence of Arabs here. This ugly trend is gaining more ground than ever before.

Those who make an effort to familiarize themselves with the Arab city, which eagerly welcomes its visitors and offers multiple tourist attractions, confront a large community on the verge of a financial and social crisis. The following report, which was published ahead of Jerusalem Day 2010, paints a bleak picture of a society in which most members live below the poverty line and reside in neighborhoods that lack quality schools, adequate water, sewage systems, up-to-date urban zoning plans, and effective social services. Is this the 'Unified Capital' of which we speak?

If we were to acknowledge Arab Jerusalem for what it is, and not merely as a reflection of unrealistic aspirations; if we were to put an end to the widespread denial of reality, it would no longer scare us so much. There is no need to fear an Arab city and a Jewish city, peacefully coexisting. Nor should we panic if 300,000 Arabs who live here again feel at home in their city, in principle and in practice. It is not us, Israelis, who should claim to be the proprietors of Arab Jerusalem – it is them. Average Israelis prove this point every time they visit their capital without setting foot in its eastern parts. Ownership rests upon presence; not an artificial and hostile existence, but one that is active and natural. The path for a creative solution in Jerusalem rests upon a genuine familiarity with East Jerusalem and the recognition that we share this city. The sooner we come to terms with this realization, the better it will be for us all.

Human Rights in East Jerusalem:

Facts and Figures

East Jerusalem in Numbers

Number of residents: Approximately 303,429 (36% of the Jerusalem population) [December 2009 data]

Families under the poverty line: 65.1% (as opposed to 30.8% of Jerusalem's Jewish families) [2008 data]

Children under the poverty line: 74.4% of the Arab children in the city (as opposed to 45.1% of the city's Jewish children) [2008 data]

Expropriated land: Since annexing East Jerusalem, the Israeli government has expropriated 24,500 dunams (over a third of the area), which were privately owned by Arabs.

Construction: By the end of 2007, 50,197 housing units for the Jewish population had been built on the expropriated land; no housing units had been built for the Palestinian population on the expropriated land.

Home demolitions: In the year 2009, 80 homes in East Jerusalem have been demolished, leaving 300 people without homes.

Lack of water connections: Approximately 160,000 Palestinian residents have no suitable and legal connection to the water network.

Sewage line shortage: 50 kilometers of main sewage lines are lacking.

Shortage of school classrooms: There is a shortage of approximately 1,000 classrooms.

School dropout rate: Currently stands at approximately 50%.

Postal Services: 8 post offices in comparison to 42 in West Jerusalem.

Background: Annexation of East Jerusalem and its Residents

Jerusalem is Israel's largest city, in area and population. Approximately 10% of Israel's residents live in Jerusalem. In June 1967, in breach of international law, Israel annexed territory in and around Jerusalem that it had conquered in the Six Day War, an area now referred to as East Jerusalem. By doing so, it added approximately 70,500 dunams to the previous 38,000 dunams of land that falls under the jurisdiction of the Jerusalem Municipality. Following their annexation, these areas became subject to Israeli governance, law, and jurisdiction.

The annexation brought some 66,000 Palestinian Arabs living in the newly controlled territory within the city limits, and they constituted, at the time, 24% of Jerusalem's population. According to Central Bureau of Statistics [CBS] data, the East Jerusalem population has grown four and a half fold since 1967: **At the end of 2009, approximately 303,429 Palestinians were living in East Jerusalem, constituting an estimated 36% of the total Jerusalem population of 835,450.**

For generations, Jerusalem was the urban hub for services, trade, and culture in the West Bank. The recently constructed Separation Barrier completely severed Jerusalem from the surrounding area, and the impact on the economy and culture of East Jerusalem residents has been severe.

Population Profile: Young and Poor

East Jerusalem is one of the most poverty stricken areas in Israel. Jerusalem Institute data published in 2008 indicates that 65.1% of Palestinian families in Jerusalem (as opposed to 30.8% of the city's Jewish families) live below the poverty line. The incidence of poverty among Palestinian residents of Jerusalem is also considerably higher than the rate of 23.7% among the general population in Israel. The poverty statistics for children are even more grave: 74.4% of Palestinian children in East Jerusalem are beneath the poverty line, as opposed to 45.1% of the city's Jewish children. **Over 95,000 children in East Jerusalem live in a perpetual state of poverty.**

The Palestinian population of East Jerusalem is a relatively young one: Municipal records for 2009 indicate 43.5% of residents are minors (as opposed to 34.1% in the Western part of the city). Jerusalem Institute statistics for 2008 report the median age among Palestinians as 19.3 (as opposed to 25.3 among Jerusalem's Jewish population).

The Neglect of the Authorities and its Impact

As long as Israel remains in control of East Jerusalem and its residents, it is responsible for their welfare and obliged to respect their human rights. Under Israeli law, in fact, these permanent residents are entitled to the same services and rights granted to Israeli citizens. Nevertheless, since 1967 the Israeli government has not budgeted resources for strengthening and developing East Jerusalem—resources that are essential for meeting the physical needs of the area and the needs of the population at its natural growth rate.

Israel's policy for the past four decades has taken concrete form as discrimination in planning and construction, expropriation of land, and minimal investment in physical infrastructure and government and municipal services. As a result, East Jerusalem residents suffer severe distress, and their conditions are worsening.

Discrimination in planning and building, expropriation of lands, and minimal investment in physical infrastructure and government and municipal services—these are concrete expressions of an Israeli policy designed to secure a Jewish majority in Jerusalem.

Life in East Jerusalem can be described as a continuing cycle of neglect, discrimination, poverty, and shortages. These, compounded by construction of the Separation Barrier cutting Jerusalem off from the West Bank, have led to the social and economic collapse of this part of the city. A large majority of East Jerusalem residents do not receive, and cannot afford to buy, the most basic services. The primary victims are the vulnerable populations: the aged, the disabled, and children. **The chronic state of poverty has also had serious social ramifications,** such as damage to family relationships; an increase in the rate of family violence; a decline in the functioning of children, reflected in high rates of school dropout and early entrance into the job market; crime; drug use; and health and nutritional problems. The only logical explanation for this discrimination is that it is a deliberate effort by government authorities to push Palestinian residents of Jerusalem outside the city's borders as a means of maintaining a Jewish majority over the long term.

The Civil Status of East Jerusalem Residents

Following the Six Day War and the Israeli annexation, East Jerusalem residents were given the civil status of "permanent residents" of Israel. As such, the primary right they were granted was the right to live and work in Israel without the need for special permits. Permanent residents are also entitled to social rights according to the National Insurance Law, health insurance, and the right to vote in municipal (but not national) elections. Permanent residency status, unlike citizenship, is passed on to the children of residents only under certain conditions. A permanent resident who marries someone who is neither a permanent resident nor a citizen of Israel must apply for family unification on behalf of his or her spouse.

In reality, Israel treats the residents of East Jerusalem as foreigners whose status can be revoked as a matter of course. These residents are forced to repeatedly prove their permanent residency status in the city to the Ministry of the Interior and the National Insurance Institute, which conduct investigations and inquiries designed to gather evidence for annulling this status. Residency status is at times revoked arbitrarily, with no opportunity for appeal, and with no notification to the resident, who learns of the action only when applying for services. **Between 1967 and 2008 the Ministry of the Interior revoked the status of over 13,000 residents. Half of these revocations occurred between 2006 and 2008.** The sharp rise in revocation of residency status was touted as an illustration of "improvement in work procedures and proper monitoring by the ministry". In other words, according to the ministry, "improvement" does not mean enhancing the level of service provided for the welfare of the residents, but rather trapping in its net as many Palestinians as possible and condemning them to the State's policy of revocation of residency.

The Ministry of Interior office in East Jerusalem, which serves only East Jerusalem residents, is notorious for its substandard service. Its workload is overwhelming, and requests linger in files for months, even years, before being officially handled. Residents are forced to wait in long lines (even after the move to new facilities), and those lucky enough to enter the office are sometimes turned away without receiving any services. For basic services such as arranging and registering the status of children, residents must pay fees of hundreds of shekels and present a multitude of documents. Many applicants for services are forced to hire attorneys for assistance or, against their will, turn to the courts for a ruling on their requests. ACRI works to remove bureaucratic obstacles and make Ministry of Interior services more accessible to East Jerusalem residents.

> Israel treats the residents of East Jerusalem as foreigners whose "permanent residency" status can be revoked as a matter of course. These residents are forced to repeatedly prove their permanent residency status in the city.

The Citizenship and Entry into Israel Law (Temporary Order) 2003, which forbids granting permanent residence status in Israel to residents of the Occupied Territories, dealt a severe blow to the Palestinian residents of East Jerusalem, many of whom naturally seek their spouses in the West Bank. Children are also

severely affected by this law. Due to the contiguity and strong orientation between the West Bank and East Jerusalem, babies born in East Jerusalem are often listed in the Palestinians Authority's birth registry. As such, the Ministry of the Interior views them as residents of the territories, ineligible for permanent status in Israel.

Living just outside Jerusalem's municipal boundaries are many Palestinians who have no residency status in Israel and whose lives, over the years, have been centered in the West Bank. **The Separation Barrier has broken their vital connections with the West Bank and trapped them within the boundaries of Jerusalem with no recognized status.** In October 2007, the Israeli government established a policy that denies permanent residency to these individuals and allows them only temporary permits issued by the military authorities. The application procedures for these permits are costly and mired in bureaucratic red tape. Those who receive the permits are allowed to reside in their homes but are forbidden from working or driving in Jerusalem, and they are not eligible for educational, health, or social services. In essence, the Separation Barrier and the permits policy have created ghettos of severe and unrelenting distress, populated by Palestinians who are foreign residents in their own homes. ACRI has petitioned the Supreme Court on behalf of Palestinians who are trapped in Jerusalem by the Separation Barrier, demanding that the Israeli government take action to ease their daily lives. The petition is still under deliberation, and until now no arrangements have been set to allow for a minimal level of routine life.

Discrimination in Planning and Construction

Despite the fact that the Arab population of East Jerusalem has increased 450% since the annexation of East Jerusalem, the possibility of issuing legal building permits for new construction in East Jerusalem has been practically non-existent for decades on end. The complex interplay of factors that has led to this situation includes the expropriation of land (most of which was used to establish Jewish neighborhoods) and a lack of planning arrangements for the remaining land.

In the few neighborhoods where up-to-date zoning plans exist, the percentage of the land on which construction is permitted is set at 25%-75%, compared to 75%-125% in West Jerusalem. Those wishing to build in East Jerusalem face exhausting bureaucratic procedures and costly fees, some of which are charged to Palestinian residents alone.

Others are identical to those required of West Jerusalem residents; however, given their economic distress, most Palestinian residents are unable to afford them.

For decades, the legal possibility of issuing building permits for new construction in East Jerusalem has been practically non-existent. The city's Outline Plan, "Jerusalem 2000," perpetuates discriminatory policies.

One consequence of this policy is extreme housing density in East Jerusalem: **Jerusalem Institute data indicates that the average density in East Jerusalem as of 2008 was 1.9 residents/room, which was almost double the density in West Jerusalem estimated at 1 resident/room.** The residents of Jerusalem's Jewish neighborhoods, on the other hand, enjoy wide-scale construction and enormous investment. The discrimination is clear, its purpose to limit legal construction in the Palestinian areas and constrict the space available for the development of Arab neighborhoods.

The city's new outline plan, which has been a work in progress for a decade, was expected to provide at least a partial solution. However, the "Jerusalem 2000" plan, approved in 2006 by the Local Committee for Planning and Building, perpetuates the discriminatory policies by failing to provide adequate housing units, industrial areas, and infrastructure in East Jerusalem. Scheduled for 2008, the presentation of the plan for objections has been delayed for over a year by the Minister of the Interior, who holds no authority to do so.

The result of the discrimination in planning is that most buildings in East Jerusalem were built, and continue to be built, without permits. They are densely crowded, and their occupants live in constant fear of home demolitions. Even the Jerusalem Municipality admits that the high rate of unauthorized building is testament not to an unwillingness to comply with the law on the part of the residents, but rather serves to prove that the planning system fails to address the real needs of the Palestinian residents of East Jerusalem.

Despite the clear responsibility of the municipality and of the planning and building authorities for creating this situation, the enforcement of planning and building regulations, including home demolitions and imposition of fines, are also implemented in a discriminatory manner. **In 2009, 80 structures were demolished in East Jerusalem**

as opposed to 57 buildings in Western Jerusalem. As a result of these demolitions in East Jerusalem, 300 individuals lost their homes, 149 of them children.

ACRI, together with Bimkom - Planners for Planning Rights, is committed to advancing the issue of planning in East Jerusalem and putting an end to the demolition policy.

Education: A Critical Classroom Shortage

The most pressing of the many serious problems in education in East Jerusalem is the shortage of classrooms, a reality which effectively denies many children their right to education. The population of the area has grown to four and a half times its size in 1967, but the educational system has not kept pace with the changing needs, and very few new classrooms have been built. According to the State Comptroller's Report, the East Jerusalem educational infrastructure was short approximately 1,000 classrooms in the school year of 2008.

Because of the enormous lack of facilities, less than half of all school-age children are enrolled in municipal schools in Jerusalem, often in crowded and unsafe conditions. According to the Jerusalem Institute, average class size in East Jerusalem elementary schools for 2009 was 32 students, as opposed to an average of 24 students in West Jerusalem classrooms. To fill the gaps in the shortage of classrooms, alternative facilities, not designed for educational purposes, are being used, and "second shifts" in the existing classrooms have been organized to accommodate more students. **Jerusalem Municipality statistics reflect that a staggering 50% of East Jerusalem classrooms were sub-standard in 2009 (704 out of 1,360 classrooms).** Of these, 221 classrooms are housed in buildings deemed "unfit".

Despite the State's commitment to the High Court that it would provide hundreds of new classrooms in East Jerusalem in response to the severe classroom shortage, the rate of building these classrooms has been exceedingly slow. **Since 2001 a paltry 263 classrooms have been added**, and according to reports submitted to the High Court by the Municipality and by the Ministry of Education, only a few dozen classrooms are planned to be added over the next few years.

Today, there is a shortage of 1,000 classrooms in East Jerusalem, and the school dropout rate is estimated at 50%.

According to Jerusalem Municipality data, the post-elementary dropout rate in East Jerusalem is 50%. The corresponding dropout rate for Jerusalem's Jewish sector is 7.4%. In the rest of the country, the highest dropout rate, as recorded by the Central Bureau of Statistics (CBS), is 11.8%, in the community of Jisr a-Zarka.

As a result of multiple problems facing the education system in East Jerusalem, many children are left on their own. Based on an analysis of data for the 2009-2010 school year provided by the Jerusalem Education Authority in the Jerusalem Municipality, it appears that **12,000 compulsory school aged children are not registered in any educational framework.**

Jerusalem Municipality data for the 2009-2010 school year:

Educational Framework	Number of Students
Municipal	42,238
Recognized	20,033
Waqf	6,408
Private	13,955
Total:	**81,721**

→ 11,912 children not studying

No. of compulsory school aged children (age 5-18) (according to the municipal census data)	93,633

It should be noted that according to reports ACRI received from activists in East Jerusalem, the Waqf enrollment numbers are inaccurate and higher than reported by the

municipality. This may reduce slightly the total number of non-enrolled children. More precise statistics were not available.

The dismal state of the educational system in East Jerusalem coupled with statistics demonstrating the sub-par standard of education there, are only compounded by the Jerusalem Municipality's budget allocation practices which are continually discriminatory toward East Jerusalem students. Municipality data, which drew the media's attention, showed that **in 2008 the per-student budget allocation for an elementary school child in East Jerusalem was 577NIS per year, as opposed to 2,372NIS per child per year in Western Jerusalem.**

For the fourth year running ACRI has been working with East Jerusalem parents committees and representing children for whom no place has been found in the municipal education system. While this work has proven effective in finding solutions for the children represented, other children entitled to a free education by the State are forced to find educational solutions outside the official framework, for instance in private schools in Jerusalem or the West Bank. These alternatives impose a great financial burden on the families of these children. ACRI submitted a petition to the High Court demanding compensation for East Jerusalem parents who have been forced to pay costly private school tuition fees, after not having found an available public school for their children.

Lack of Pre-school Educational Facilities

Approximately 15,000 three- and four-year-old children live in East Jerusalem; nearly 90% of them are not enrolled in any pre-school education facility. Despite the importance of early education and its proven influence on child development, the authorities charged with providing this service in East Jerusalem have made little effort to do so. There are only two municipal pre-schools for three- and four-year-old children in East Jerusalem, with a combined enrollment of 55 children. Another 1,900 children attend a few dozen private facilities, with relative high annual tuition. West Jerusalem boasts no fewer than 56 municipal pre-schools for this age group.

The amendment to the Compulsory Education Law granting government-sponsored education to three- and four-year-old children has not yet been implemented in East Jerusalem. 90% of these children are not enrolled in any pre-school education facility.

The reason for this disturbing situation is that the amendment to the Compulsory Education Law granting government-sponsored education to three and four-year-old children has not yet been applied to East Jerusalem. The amendment has been implemented gradually since 1999. By law, the first recipients of the free pre-school education guaranteed by the legislation were to be children from the lowest socioeconomic communities and neighborhoods. Despite the fact that the neighborhoods of East Jerusalem are the poorest in the city, only West Jerusalem neighborhoods were selected for the establishment of free educational facilities for three and four-year-olds—and the large majority of these areas are rated higher than those in East Jerusalem. ACRI is working together with a coalition of parent committees and active parents to place pressure on the Education Ministry to issue a decree obligating the setup of pre-school educational institutions in East Jerusalem. At present, the Education Ministry is refusing to deal with the matter.

Blatant Neglect in Service Provision and Infrastructure

East Jerusalem residents are entitled by law to full and equal services provided by the Municipality and other authorities in Israel, but in practice there is discrimination and neglect in all the basic services that are supposed to be provided to residents. A cursory glance at the streets of East Jerusalem reveals a bleak picture of long-standing neglect: decrepit roads and sidewalks likely to cause damage to persons and property, few public parks, and garbage strewn everywhere.

Furthermore, municipal services are not accessible to the population of East Jerusalem. **The vast majority of forms at the municipality are not available in Arabic.** Following repeated appeals by ACRI to the Jerusalem Municipality to remedy this situation, the municipality announced that it would translate the forms. However, in actuality only some 40 of the 91 existing forms have been translated into Arabic so far, most dealing with property tax and planning and construction.

In East Jerusalem, postal service is barely functional: 8 post office stations serve a population of approximately 300,000 people in East Jerusalem, whereas 42 post office stations serve the population of some 500,000 people in West Jerusalem. Postmen rarely come to East Jerusalem, and distribution of mail is only partial. No wonder, then, that most letters do not arrive on time or do not arrive at all.

ACRI is representing East Jerusalem neighborhood residents in a petition against the Postal Service, the Ministry of Communications and the Municipality of Jerusalem, demanding that postal services to East Jerusalem be regulated, after numerous direct appeals to the authorities produced no significant improvement in service.

Deficient Sanitation Services

One of the most prominent features of East Jerusalem is the piles of trash in the streets and the numerous illegal garbage dumps—an unavoidable situation in light of the **chronic shortage of sanitation facilities.** The dismal sanitation situation in East Jerusalem was highlighted in the State Comptroller's report for 2008 which deemed the municipality's handling of sanitation services in East Jerusalem remiss, resulting in an ongoing state of neglect.

The neglect is apparent in all areas of sanitation: Garbage collection is lacking altogether on hundreds of East Jerusalem streets and where there is service it is often partial and unsatisfactory; there is a serious shortage of garbage dumpsters and those in use are often broken and overflowing; and few public trash cans can be found on the streets at all. The severely deficient sanitation situation creates serious environmental and health hazards, which breed disease and infestations.

The East Jerusalem neighborhoods most direly affected by deficient sanitation services are those stranded on the other side of the Separation Barrier, in which sanitation services have been privatized. In the Ras Hamis neighborhood for example, **10 garbage dumpsters have been provided for the neighborhood's 10,000 residents, and even these 10 dumpsters are in shoddy condition.** The lack of municipal sanitation services has forced the residents to privately purchase a large dumpster and hire a sanitation worker independently.

ACRI is representing the residents of Tzur Baher and Umm Tuba in a petition against the Jerusalem Municipality demanding regulation of sanitation services in those neighborhoods.

Lack of Connection to the Water Network

One direct outcome of discrimination in the field of planning between Jewish and Arab neighborhoods is the lack of a fresh water supply—a vital resource for human life. Since Israel's Planning and Building Law prohibits the connection of unauthorized buildings to the municipal water network, tens of thousands of East Jerusalem residents suffer from the lack of a regular water supply. **Based on estimates of the Gihon Company, responsible for Jerusalem's water, sewage and drainage systems, over half the population, about 160,000 residents, have no legal source of water.** They are left no choice but to rig makeshift connections to water mains or to homes that are legally connected to the water network, or to suffice with stored containers of fresh water. These temporary measures carry a heavy price: **The water pressure is weak and the supply irregular; stored water is exposed to a range of pollutants,** from bacteria that thrive in standing water to dead fowl. The lack of fresh water also reduces the hygiene level (showers, dish-washing, and house-cleaning etc.), creating ideal conditions for the spread of infectious diseases. This situation severely undermines the East Jerusalem residents' rights to adequate living conditions, to dignity, and to health.

ACRI is currently promoting legislation aimed to overcome legal obstacles and ensure that each East Jerusalem resident receives a regular supply of water. Efforts by government officials to find a solution, however, have been minimal.

Dilapidated Sewage and Drainage Infrastructures

The infrastructure for sewage and drainage throughout East Jerusalem has suffered from many years of neglect. According to official estimates by Gihon, **East Jerusalem currently lacks 50 kilometers of sewage lines.** Some neighborhoods that have no connection to the municipal sewage system still make use of cesspools. In other neighborhoods, the municipal sewage system is antiquated or poorly maintained.

Regular sewage overflow creates a seriously hazardous health situation. Sewer water sometimes flows close to homes and children's play areas, and severe weather

exacerbates the already unfavorable conditions and further endangers the health of residents. Despite repeated complaints by residents, there has, to date, been no evidence of any repairs or improvements.

Installation of sewage and drainage lines is contingent on the payment of high fees and development taxes that residents cannot afford. However, even when residents are willing and able to subsidize the cost of laying down these lines, the authorities most often delay commencement of the work.

Deficient Welfare Services

Four decades of neglect, discrimination, poverty and deprivation in East Jerusalem has also resulted in a series of serious social phenomenon. Given the figures, the Jerusalem Municipality and Ministry of Welfare and Social Services might be expected to single out East Jerusalem residents for special attention. However, the East Jerusalem welfare system is yet another victim of under-funding and ongoing discrimination compared with the western part of the city. Essentially, the welfare system is on the verge of collapse.

Despite the fact that 65.1% of East Jerusalem residents live below the poverty line, only 10.3% of the population receive social services (a total of 31,323 residents according to municipality data for 2010). Though East Jerusalem makes up 36% of the overall Jerusalem population, **only 19% of municipally allocated welfare worker positions serve East Jerusalem residents, regardless of the blatant socio-economic gaps between Eastern and Western sides of the city.** Of all government welfare offices in the city, the East Jerusalem offices have the lowest number of welfare worker positions, averaging just 63.93 positions as opposed to 90 positions in the West Jerusalem welfare offices. As of 2009, social workers in West Jerusalem were each assigned an average of 101 household cases per month, while their counterparts in the East Jerusalem offices were forced to handle an average of 141 household cases per month.

Furthermore, the number of welfare offices in East Jerusalem is disproportionately low compared with the number of offices in West Jerusalem: 3 versus 20. So few welfare offices makes it difficult for the population of East Jerusalem

to receive adequate welfare services. In fact, the number of families that request social welfare assistance under-represents the pervasiveness of the crisis in East Jerusalem.

ACRI has intervened before the Ministry of Welfare and Social Affairs and the Jerusalem Municipality to demand an increase in the number of social worker positions allocated to East Jerusalem. As a result, around 15 additional social worker positions have been added to the welfare offices there - a development ACRI applauds. However, the additional posts are hardly sufficient to bring about fundamental change, especially against the backdrop of East Jerusalem's pervasive poverty, extreme state of crisis and ongoing discrimination.

Police Brutality and Violation of Fundamental Rights

For the majority of the Israeli public, East Jerusalem is a remote place, unknown and vague. Far from the eye of the public media, Israeli authorities give themselves the leeway to behave with brutality toward East Jerusalem residents, violently and at times illegally, in ways that would be unconscionable anywhere else in the country.

Human rights organizations receive countless complaints and testimonies of police violence in East Jerusalem, including severe harassment by the Border Patrol. For example, in recent months Israeli police have employed illegal enforcement measures against dozens of children, aged 12 to 15, who reside in the Silwan neighborhood of East Jerusalem. The children were arrested in the dead of night on suspicion of throwing stones, and were taken in for questioning with their hands cuffed and without parental accompaniment. The children later reported that they were beaten during their interrogation. One 12-year old resident of Silwan told how he was arrested at 3:00AM by the Border Police and GSS forces, who arrived at his home, handcuffed him and took him away for questioning. During the interrogation, he was forced to sit on his knees facing a wall and was forbidden to move, during which time he was beaten several times and humiliated.

ACRI has represented a number of residents who have filed complaints of police brutality where violent assault was suspected. However, it should be noted that such complaints are routinely closed without investigation or on the grounds of "lack of public interest." In a number of cases, ACRI has appealed the decision to close an investigation of police misconduct before justice was exhausted. For example, an appeal was filed

against the closing of a case in which police officers employed harsh violence against four adult residents of East Jerusalem and two young children. The case was closed despite the fact that there were numerous contradictions in the police officers' testimony, and that there was no explanation given as to the cause of the serious injuries suffered by the residents.

This last year has also seen a significant increase in the number of violent incidents directed by settlers against Palestinian residents of East Jerusalem. One place where such violence has been on the rise was in Sheikh Jarrah, against the backdrop of local residents' protests against Jewish expropriation of houses in the neighborhood and the eviction of Palestinian residents from their homes. While the violence against Palestinians has escalated, the police have done little to pursue investigations against the suspected attackers.

Over the last year, the police force has escalated its activities to the point of harassment against activists engaged in social, civil, and political activity in East Jerusalem. The police have employed illegal intimidation measures, such as false detention of activists and summoning them for harassing investigations, all for the sake of intimidating and deterring them from continuing their communal involvement. In one case, ACRI appealed to the police legal advisor in the name of an East Jerusalem resident, a member of the Committee of Wadi Hilweh Residents in Silwan, who was summoned for questioning three times over the last year without being suspected of any criminal activity. He was questioned for hours about his communal activity in the neighborhood, during which he endured threats, mudslinging, and pressure tactics aimed at dissuading him from his work on behalf of local residents.

Additionally, various Palestinian communal and human rights organizations which provide aid to East Jerusalem residents have been closed off by the police on "security grounds", which remain vague and unspecified.

Freedom of Movement and Harassment at Checkpoints

More than 100,000 East Jerusalem residents who live in neighborhoods on the east side of the Separation Barrier (most in areas which are still within the Jerusalem Municipality boundaries) have been disconnected from the city, which had always been the focal point of their lives. In February 2009, A-Ram checkpoint was

closed down, leaving Atarot (Qalandia) and Shu'afat refugee camp as the only two open checkpoints in northern Jerusalem serving those separated from the city.

Residents of northern neighborhoods are forced to cross these two checkpoints daily, on their way to and from work, school, medical treatments, etc. In addition, Palestinians from the West Bank who hold entry permits use these checkpoints to enter Israel. Atarot Checkpoint also provides East Jerusalemites on the other side of the Barrier with municipal and urban services such as postal services, national insurance services, and employment services.

As a result of all this activity, the traffic and conditions at these two checkpoints are unbearable. Despite previous commitments by the authorities to the High Court in response to a petition against the Barrier's route in the area, **those passing Atarot suffer long waiting periods, routinely waiting for one or two hours while crossing into Jerusalem and upon leaving.** Recently, the public transportation traffic lane at Atarot was canceled, forcing passengers to get off buses and go on foot through the checkpoint. Thus, students on their way to school need to leave their school buses and walk through the checkpoint. In addition, only car owners are allowed passage through the private vehicle lanes, while all other car passengers – including the sick, elderly and pregnant – are required to step out and cross on foot.

In addition to these severe restrictions on freedom of movement, the humiliation and the long waiting periods**, those passing through Atarot complain frequently of the verbal and physical abuse they suffer at the hands of forces manning the checkpoint.** Some of the complaints concern the conduct of private security company employees stationed at Atarot. It is claimed that these employees intervene in the soldiers' tasks, demonstrate unreasonable judgment concerning security check procedures, and insult and humiliate passersby.

Another serious phenomenon, one that has become routine over the last year, is the **closure of the Atarot Checkpoint for hours on end and sometimes even days at a time, in violation of the State's commitment to the High Court that the checkpoint would remain open 24 hours a day.** At the Shuafat Refugee Camp Checkpoint a similar pattern exists, where the checkpoint is frequently closed arbitrarily, and where incidents of harassment have been recorded against Palestinian residents.

The frequent closure of checkpoints severely disrupts the lives of tens of thousands, undermining their freedom of movement and infringing on their right to livelihood, their

right to receive medical treatment and to attend school, and many other basic rights. ACRI has appealed to the police authorities several times over the past year, requesting that more appropriate passage arrangements be instituted so as to allow residents free passage without impediment, in accordance with the State's commitments to the High Court.

Sources:

B'Tselem, **Testimonies of Police Violence**

The Israeli Committee Against House Demolitions, **Statistics on House Demolitions in East Jerusalem** Jan. - Dec. 2009

The Knesset Research and Information Center, **Education in East Jerusalem**, October 2006, http://www.knesset.gov.il/MMM/doc.asp?doc=m01568&type=pdf

National Insurance Institute, **Index of Poverty and Social Gaps, 2008 Annual Report**, Research and Planning Administration, October 2009, http://www.btl.gov.il/Publications/oni_report/Documents/oni2008.pdf

Jerusalem Education Administration, **Presentation of the Education System in East Jerusalem 5770, August 2009** (in preparation for hearing before the Education Committee of the Jerusalem Municipality.)

Jerusalem Education Administration, **Education in East Jerusalem Yearbook 5770**, Jerusalem Municipality website, http://www.jerusalem.muni.il/jer_main/defaultnew.asp?lng=1

Gihon Co., **"Water Meters and Sewage Lines in East Jerusalem Neighborhoods"**, letter to ACRI from 8.3.2010

State Comptroller, **Audit of Local Government 2008**, 25.3.09, http://www.mevaker.gov.il/serve/contentTree.asp?bookid=541&id=96&contentid=&parentcid=undefined&sw=1024&hw=698

State Comptroller, **Annual Report 59 for 2008**, 6.5.2009 , http://www.mevaker.gov.il/serve/contentTree.asp?bookid=545&id=57&contentid=&parentcid=undefined&sw=1024&hw=698

The Jerusalem Institute for Israel Studies, **Statistical Yearbook of Jerusalem 2008/2009,** http://www.jiis.org.il

Jerusalem Municipality, Community Services Administration, **"Welfare Services in East Jerusalem"**, letter from 25.2.2010

Jerusalem Municipality, **Jerusalem Resident Registry (broken down by Age and Gender)**, 31.12.2009

Jerusalem Municipality, **2008 Budget**

Jerusalem Municipality, **official website**, http://www.jerusalem.muni.il

For further information on ACRI's work in East Jerusalem:

www.acri.org.il/eng

ACRI's Mission Statement

Respect for human rights enables different people to live together, serves as the basis for a healthy and stable democracy, and is the key for realizing the freedoms, dignity, and equality to which all people are inherently entitled. In Israel, a country embroiled in ongoing conflict, composed of many diverse groups, and lacking a written constitution, the struggle to ensure human rights for all presents significant and ever-changing challenges.

Since its establishment in 1972, the mandate of the Association for Civil Rights in Israel (ACRI) has been to protect and promote human rights and civil liberties, wherever they are violated by Israel or on its behalf. To this end, ACRI conducts legal, educational, and public programs including precedent-setting litigation, a public hotline, innovative educational workshops, advocacy, high-profile media and internet campaigns, and much more. ACRI is the only organization that deals with the entire spectrum of human rights issues in Israel and the Occupied Territories. Thanks to our groundbreaking achievements we have earned the reputation as Israel's leading human rights and social change organization. With your help, we will continue to lead the struggle for a just and democratic society that respects the human rights of all persons.

Thank You

To our colleagues at ACRI, for their assistance in the production of this report, as well as our year-round efforts to defend human rights in East Jerusalem. We are grateful for the devotion and generosity of ACRI's friends, volunteers and donors, without whom none of this would be possible.

We wish to also thank our colleagues working to defend the human rights of East Jerusalem residents, including: **The New Israel Fund**; Adam Teva V'Din - The Israel Union for Environmental Defense; Bizchut - The Israel Human Rights Center for People with Disabilities; Bimkom – Planners for Planning rights, B'Tselem; The Public Committee Against Torture in Israel; HaMoked - Center for the Defence of the Individual; The Legal Clinic at Hebrew University's Law Department; The local committees of East Jerusalem's neighborhoods; Yedid – The Association for Community Empowerment; Yesh Din; The Community Action Center at Al-Quds University; The Al-Quds Center for Social and Economic Rights; The Jerusalem Center for Legal Assistance and Human Rights; Al-Maqdese for Society Development; The Minerva Center for Human Rights; Ir Amim; Shomrei Mishpat – Rabbis for Human Rights.